

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Sociologie

Autoreferát (teze) disertační práce

PhDr. Melanie Zajacová

SOCIÁLNÍ PRÁCE JAKO PROFESE V ČESKÉ REPUBLICE

Social work as a profession in the Czech Republic

Školitel PhDr. Kateřina Šámalová, Ph.D.

2022

Úvod do problematiky

Sociální práce jako jedna z klíčových pomáhajících profesí musí reagovat na výzvy aktuální výzvy a sociální pracovníci v obsahu své práce každodenně musí reflektovat současné dění. Na profesi sociální práce a její teoretická východiska lze nahlížet z různých perspektiv. Disertační práce se zaměřuje na popis a analýzu profese sociální práce v jejích sociologicko-psychologicko-kulturních souvislostech.

Na sociální práci a její teoretické vymezení nahlíží řada autorů z perspektivy sociálního konstruktivismu (Parton a O'Byrne, 2000; Payne, 2021; Cooper, 2001; Fook, 1999; Berlin, 1996; Navrátil, 1998; Kappl, 2009). Tento pohled podporuje pluralitu názorů a uznání fakticity různých výkladů světa (Navrátil, 2013) a toto pojetí je základním východiskem pro výzkumný projekt vnímání profese sociální práce v současné české společnosti. Je ale nutné také konstatovat, že z hlediska hledání systémových řešení nelze, a ani není záměrem postihnout zcela všechny souvislosti. Vedle tohoto přístupu stojí kritici profesionality (Mayela, 2021; srov. Ferguson et al., 2018; Matoušek, 2021). Zkoumaný koncept sociální práce jako profese je dále opřený o teorie rozvoje profesní identity (srov. Tamm, 2010; Wiles, 2013; Hobbs a Evans, 2017), prestiž profese a konstrukci sociálního statusu (srov. Janebová, 2021; Petrusek, 2018; Weber, 1998). Rámec subjektivního vnímání profese sociální práce vychází z konceptů sociální psychologie self-efficacy a profesního sebepojetí (srov. Leung, 2008; Lent, 2005; Bandura, 1977).

Cíle disertační práce

Hlavním cílem disertační práce je popsat a analyzovat profesi sociální práce v jejích sociologicko-psychologicko-kulturních souvislostech a vytvořit tak plastický obraz o tom, jak sociální práci v současné době vnímá veřejnost a samotní sociální pracovníci. Tato znalost je důležitá jednak pro zmapování názorů laické i odborné veřejnosti, jednak pro formulace konkrétních doporučení pro vzdělavatele (budoucích) sociálních pracovníků a pro opatření na úrovni makro- a mezo- praxe.

Pro teoretickou část disertační práce byly vytyčeny následující cíle:

- definičně vymežit sociální práci,
- identifikovat vhodný teoretický rámec pro vnímání sociální práce,
- vymežit základní kontexty sociální práce jako profese.

Teoretická část disertační práce je rozčleněna do kapitol, které postupně zapracovávají stanovené cíle. Na základě získaných teoretických poznatků byl následně stanoven **hlavní výzkumný cíl**, a to na základě teoretického konstruktivistického konceptu sociální práce jako profese zjistit, jak sociální pracovníci a veřejnost vnímají profesi sociální práce v České republice a doplnit tak dosud chybějící empirickou základnu o poznání o aktuálním stavu – hodnocení významnosti profese sociální práce veřejností a hodnocení významnosti vlastní profese sociálními pracovníky vzájemně porovnat a také jej porovnat z hlediska názorů sociálních pracovníků dle jednotlivých systémů výkonu sociální práce (sociální služby a veřejná správa).

Stanoveny byly tyto dílčí výzkumné cíle (DVC) a hypotézy (H):

DVC 1: Získat informace o současném personálním zajištění výkonu profese sociální práce v České republice.

DVC 1.1: Zjistit, kolik je v České republice zaměstnáno sociálních pracovníků.

DVC 1.2: Zmapovat, v jakých oblastech jsou sociální pracovníci zaměstnáváni.

DVC 1.3: Zjistit, jaké je personální zajištění sociální práce ve veřejné správě.

DVC 2: Zjistit, jaká je prestiž sociální práce mezi ostatními vybranými profesemi.

DVC 2.1: Zjistit, jak vnímá prestiž profese sociální práce veřejnost (umístění v žebříčku prestiže profesí).

DVC 2.2: Zjistit, jak vnímají prestiž profese sociální práce samotní sociální pracovníci (umístění v žebříčku prestiže profesí).

DVC 2.3: Porovnat, jak se liší vnímání profese sociální práce jednotlivými sociálními skupinami.

H1: Existuje rozdíl ve vnímání profese sociální práce mezi veřejností a sociálními pracovníky.

H2: Existuje rozdíl ve vnímání profese sociální práce mezi sociálními pracovníky ve veřejné správě a sociálními pracovníky sociálních služeb.

DVC 3: Získat informace, jak se změnilo profesní sebepojetí sociálních pracovníků a pracovníků v kontextu pandemie Covid-19. (pozn. tuto změnu bude zachycovat inovativní nástroj – nově zkonstruovaný index PCPA post-covid professional attitude).

DVC 3.1: Zjistit, jak sociální pracovníci subjektivně hodnotí vlastní profesi (motivace k profesi, důležitost profese, profesní sebedůvěra a potřeba profese).

DVC 3.2: Porovnat, jak se liší subjektivní vnímání profese u sociálních pracovníků dle jednotlivých typů.

H3: Existuje rozdíl ve změně profesního sebepojetí mezi sociálními pracovníky ve veřejné správě a sociálními pracovníky sociálních služeb.

H4: Existuje rozdíl ve změně profesního sebepojetí mezi sociálními pracovníky v jednotlivých typech veřejné správy.

DVC 3.3: Zjistit, jaké jsou aktuální asociace sociálních pracovníků v jednotlivých typech veřejné správy na téma „profesionalita“ a „sociální pracovník/pracovnice“.

Snahou bylo cíle výzkumu pojmout komplexně, není ambicí tohoto projektu zmapovat fungování celého prostředí české sociální práce se všemi novými výzvami, úkoly a rolami sociálních pracovníků, ale ukázat, jak je sociální práce vnímána a jaké má prostředí vybraných typů sociální práce vliv na vnímání prestiže této profese a konstruování profesního sebepojetí.

Názorné schéma jednotlivých oblastí výzkumného projektu v návaznosti na dílčí výzkumné cíle je zachyceno viz následující Obrázek 1.

Praktickým (aplikačním) cílem disertační práce je zformulování doporučení pro posílení vnímání profese sociálních pracovníků a podporu jejich profesní identity, jak v oblasti vzdělávání budoucích sociálních pracovníků, tak možnosti ovlivnění utváření představy společnosti o tom, kdo je sociální pracovník a co dělá.

Obraz vnímání sociální práce v České republice

DVC 1: Získat informace o současném personálním zajištění výkonu profese sociální práce v České republice.

DVC 2: Zjistit, jaká je prestiž sociální práce mezi ostatními vybranými profesemi.

DVC 3: Získat informace, jak se změnilo profesní sebepojetí sociálních pracovníků a pracovníků v průběhu pandemie Covid-19.

DVC 1.1: Zjistit, kolik je v České republice zaměstnáno sociálních pracovníků.

DVC 1.2: Identifikovat, v jakých oblastech jsou sociální pracovníci zaměstnáváni.

DVC 1.3: Zjistit, jaké je personální zajištění sociální práce ve veřejné správě.

DVC 2.1: Zjistit, jak vnímá prestiž profese sociální práce veřejnost (umístění v žebříčku prestiže profesí).

DVC 2.2: Zjistit, jak vnímají prestiž profese sociální práce samotní sociální pracovníci (umístění v žebříčku prestiže profesí).

DVC 2.3: Porovnat, jak se liší vnímání profese sociální práce jednotlivými sociálními skupinami.

DVC 3.1: Zjistit, jak sociální pracovníci subjektivně hodnotí vlastní profesi (motivace k profesi, důležitost profese, profesní sebedůvěra a potřebnost profese).

DVC 3.2: Porovnat, jak se liší subjektivní vnímání profese u sociálních pracovníků dle jednotlivých typů.

DVC 3.3: Zjistit, jaké jsou aktuální asociace sociálních pracovníků v jednotlivých typech veřejné správy na téma „profesionalita“ a „sociální pracovník/pracovnice“.

Obrázek 1 Schéma oblastí výzkumného projektu v návaznosti na dílčí výzkumné cíle

Struktura disertační práce

Teoretická část práce se opírá o konceptualizaci profese sociální práce z perspektivy sociálního konstruktivismu. Malcolm Payne (2021) vysvětluje, že dobrým důvodem pro použití sociálního konstruktivismu v sociální práci je myšlenka, že společenské podmínky „nejsou vytesány do kamene“. Povaha sociální práce se mění, stejně jako se mění historické události nebo vztahy v různých sociálních kontextech. Není tedy možné sociální práci úplně definovat jedním způsobem pro všechny časy a napříč celým světem.

Empirická část má za cíl zjistit, jak sociální pracovníci a veřejnost vnímají profesi sociální práce v České republice a doplnit tak dosud chybějící empirickou základnu o poznání o aktuálním stavu – hodnocení významnosti profese sociální práce veřejností a hodnocení významnosti vlastní profese sociálními pracovníky vzájemně porovnat a také jej komparovat z hlediska názorů sociálních pracovníků dle jednotlivých systémů výkonu sociální práce (sociální služby a veřejná správa).

Struktura disertační práce je následující:

Úvod

- 1 Teoretické ukotvení (konceptualizace) sociální práce jako profese
  - 1.1 Definiční vymezení sociální práce
  - 1.2 Sociální konstrukce jako teoretické východisko profese sociální práce
  - 1.3 Koncepty self-efficacy a profesního sebepojetí v kontextu sociální práce
  - 1.4 Koncept rozvoje profesní identity
  - 1.5 Vnímání prestiže profese sociální práce
  - 1.6 Sociální práce z hlediska kritiky profesionality
- 2 Vývoj sociální práce v Československu / České republice
  - 2.1 Základy profesionální sociální práce a její vývoj v Československu
  - 2.2 Snaha o profesionalizaci sociální práce v ČR
  - 2.3 Otázky nové profesionalizace v České republice
- 3 Kontexty sociální práce jako klíčové pomáhající profese
  - 3.1 Kontext významu sociální práce z hlediska společnosti
  - 3.2 Institucionální kontext výkonu sociální práce
  - 3.3 Mezinárodní kontext regulace výkonu sociální práce
- 4 Základní charakteristika výzkumného projektu vnímání sociální práce v ČR
  - 4.1 Východiska výzkumného projektu

- 4.2 Výzkumné cíle
  - 4.3 Organizace výzkumného projektu
  - 4.4 Výběr a konstrukce výzkumného vzorku
  - 4.5 Tvorba dat a jejich zpracování
  - 4.6 Metody sběru dat
  - 4.7 Způsob zpracování (analýzy) dat
  - 4.8 Limity výzkumného projektu
  - 4.9 Etické aspekty výzkumu
  - 5 Vyhodnocení výzkumného projektu vnímání sociální práce v ČR
    - 5.1 Prezentace současného personálního zajištění výkonu profese sociální práce v České republice (DVC 1)
      - 5.1.1 Kolik je v České republice zaměstnáno sociálních pracovníků (DVC 1.1)
      - 5.1.2 V jakých oblastech jsou sociální pracovníci zaměstnáváni (DVC 1.2)
      - 5.1.3 Personální zajištění sociální práce ve veřejné správě (DVC 1.3)
      - 5.1.4 Shrnutí DVC 1
    - 5.2 Prestiž profese sociální práce mezi ostatními vybranými profesemi v České republice (DVC 2)
      - 5.2.1 Vnímání prestiže profese sociální práce veřejností (DVC 2.1)
      - 5.2.2 Vnímání prestiže profese sociální práce sociálními pracovníky (DVC 2.2)
      - 5.2.3 Komparace vnímání prestiže profese sociální práce veřejností a sociálními pracovníky (DVC 2.3 – H1)
      - 5.2.4 Komparace vnímání prestiže profese sociální práce sociálními pracovníky veřejné správy a sociálních služeb (DVC 2.3 – H2)
      - 5.2.5 Shrnutí DVC 2
    - 5.3 Profesní sebepojetí sociálních pracovníků DVC 3
      - 5.3.1 Subjektivní vnímání vlastní profese sociálními pracovníky (DVC 3.1)
      - 5.3.2 Komparace subjektivního vnímání profese sociálními pracovníky veřejné správy a sociálních služeb (DVC 3.2 – H3)
      - 5.3.3 Komparace subjektivního vnímání profese sociálními pracovníky veřejné správy dle jednotlivých typů (DVC 3.2 – H4)
      - 5.3.4 Slovní asociace sociálních pracovníků veřejné správy: „profesionalita“ (DVC 3.3)
      - 5.3.5 Slovní asociace sociálních pracovníků veřejné správy: „sociální pracovník/pracovnice“
      - 5.3.6 Shrnutí DVC 3
  - 6 Diskuse výzkumných zjištění
- Závěr
- Soupis použité literatury a dalších zdrojů
- Seznam zkratk

Seznam tabulek

Seznam grafů

Seznam obrázků

Seznam příloh

Příloha 1. Význam a role sociální práce v činnostech sociální správy

1. Sociální práce ve veřejné správě
  - 1.1. Sociální pracovník na úřadu práce
  - 1.2. Sociální pracovník na obecním úřadu
  - 1.3. Sociální pracovník na krajském úřadu a role ministerstva
2. Sociální práce v sociálních službách
3. Sociální pracovník na pomezí sociálních věcí a zdravotnictví
4. Sociální pracovník v rezortu školství
5. Sociální pracovník v rezortu spravedlnosti
6. Sociální pracovník v rezortu vnitra

Příloha 2. Profesní samospráva

Organizace sociálních pracovníků

Etika profese

Příloha 3. Přehledová studie personálního zajištění sociální práce ve veřejné správě a v sociálních službách

Veřejná správa

Sociální služby

Příloha 4. Položky profesního sebepojetí v dotazníku

Výzkumný projekt

V návaznosti na teoretické vymezení byla konstruována **základní východiska, jež se promítají do volby výzkumné strategie:**

1. Výkon sociální práce je segmentovaný, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jej vymezuje v různých systémech. Jedná se o regulované povolání s širokým spektrem výkonu praxe. Nejzásadnějšími oblastmi výkonu sociální práce jsou veřejná správa (státem garantovaný výkon sociální práce) a sociální služby (systém poradenství, preventivních služeb a péče). K návrhům doporučení ve vzdělávání budoucích sociálních pracovníků i k návrhům doporučení na úrovni makro- a mezo-praxe, včetně posílení prestiže sociální práce, je potřeba systematická analýza.

Výzkumná implikace: Získání poznatků o praxi a na vzorku nejvíce zastoupených skupin sociálních pracovníků může přispět k poznání, na co se zaměřit při formulaci cílů či obsahu vzdělávání a systémových opatření.

2. Měření prestiže vybraných povolání probíhá mezi českou veřejností od roku 2004 (CVVM, 2019), dosud bez zařazení sociální práce v žebříčku vybraných profesí. Prestiž profese (Weber, 1998; Petrussek, 2018) lze vnímat jako určitý průřez sociální struktury společnosti s její hodnotovou strukturou, tj. obraz o stavu společnosti. Současně je umístění jednotlivých profesí významnou informací také pro vzdělavatele a pro zaměstnavatele (budoucích) sociálních pracovníků.

Výzkumná implikace: Získání unikátních poznatků o postavení sociální práce mezi ostatními profesemi a o vnímání této profese veřejností. Současně bude možné při opakovaní šetření v budoucnu sledovat posuny vnímání sociální práce v žebříčku profesí.

3. Pandemie Covid-19 způsobila zásadní změny celospolečenských podmínek a mimo jiné vystavila sociální pracovníky, stejně jako ostatní profese v tzv. první linii, nadměrné zátěži. Následují další krize a náročné situace, jako například dopady válečného konfliktu na Ukrajině či energetická krize.

Výzkumná implikace: Získání poznatků o sebepojetí sociálních pracovníků a jeho zachycení prostřednictvím nově zkonstruovaného indexu PCPA (post-covid professional attitude)¹ v souvislosti s novou realitou, včetně zachycení asociací na téma „profesionalita“ a „sociální pracovník/pracovnice“ dle jednotlivých oblastí výkonu

---

¹ vysvětleno dále

sociální práce, může upozornit na vlivy podmínek výkonu sociální práce, příležitosti a rizika z hlediska budoucích návrhů změn, včetně oblasti vzdělávání (budoucích) sociálních pracovníků. Získávání poznatků z praxe a na vzorku nejvíce zastoupených skupin sociálních pracovníků a jejich prezentace může přispět také k porozumění této profesi a posílení její prestiže.

Výzkumná studie také částečně navazuje na Dragomireckou (2019), když se zaměřuje na to, jak je vnímána prestiž sociální práce českou veřejností, avšak nově je zkoumáno, jak svou profesi vnímají samotní sociální pracovníci a pracovnice. V českém prostředí je tak zjišťování prestiže sociální práce zcela nově zařazeno mezi ostatní dotazovaná povolání (srov. CVVM, 2019) a unikátně doplněno komparací pohledu různých skupin sociálních pracovníků. Vnímání profese sociální práce je v disertační práci zachyceno ve dvou dimenzích – z hlediska běžné společnosti (prestiž sociální práce mezi ostatními povoláními) a z hlediska profesní skupiny sociálních pracovníků (prestiž sociální práce mezi ostatními povoláními, profesní sebepojetí sociálních pracovníků a jeho rozdíly v různých oblastech sociální práce). A dále je možné porovnat rozdíly ve vnímání sociální práce těmito dvěma skupinami. Unikátně se také zaměřuje na zmapování odlišností mezi sociálními skupinami sociálních pracovníků ve veřejné správě a v sociálních službách. Vnímáním prestiže sociální práce se v zahraničí zabývali z pohledu sociálních pracovníků např. Butler-Warke et al. (2020), Vilka et al. (2018) nebo Hobbs a Evans (2017) a z pohledu veřejnosti Osmanaga (2019), LeCroy a Stinson (2004). V českém kontextu tato disertační práce navazuje na studie zaměřené na vývoj profese (Matoušek, Navrátil, Matušečková, 2019; Matoušek, 2013), profesionalitu sociálních pracovníků (Musil, 2020; Janebová, 2019; Dragomirecká, 2019; Navrátil, 1998), nebo kvalitativně zpracované popisy činností prostřednictvím profesigramů (Matoušek, 2021). Zde prezentovaný výzkum prostřednictvím dat získaných z dotazníkových šetření dále prohlubuje porozumění konstruktů sociální práce jako profese. Žádné obdobné studie nejsou v České republice k dispozici.

Fáze výzkumné studie

Pro realizaci výzkumných záměrů disertační práce byla zvolena kombinace kvantitativních a kvalitativních výzkumných metod, v jejichž rámci byla využita metoda sekundární analýzy, a metoda dotazování, jako výzkumná technika byly využity dotazníky s položkami vyhodnocovanými statisticky a s položkami vyhodnocovanými kvalitativně.

Výzkumná studie zaměřená na populaci sociálních pracovníků a pracovníc, ale též i specificky na sociální pracovníky v různých typech sociální práce (zejm. veřejné správy a sociálních služeb) a celospolečenský pohled na profesi sociální práce v České republice byla realizována od června 2017 do června 2022. Probíhala ve třech výzkumných fázích: 1) realizace přehledové studie, 2) provedení dotazníkového šetření mezi sociálními pracovníky analyzované pomocí kvantitativní a kvalitativní metodologie (ZMĚPRO-SP 2021²) a 3) provedení dotazníkového šetření v české populaci 18+ analyzované kvantitativní metodologií (SVV-ADAKIN³). Toto ukotvení tvoří celek vidění výzkumného problému, přestože je zřejmé, že by k řešení bylo možné přistupovat i z jiných perspektiv.

Rešerše a sekundární analýza

V první fázi bylo zpracováno kvantitativní šetření – sekundární analýza, tj. studium a rozbor dostupných dat a dokumentů, které jsou pro řešené téma relevantní, a ze kterých lze získat i důležité nové, dosud nevyhodnocené informace. Na základě rešerše českých a zahraničních dokumentů, výzkumných zpráv v oblasti sociální práce a výzkumných zpráv v oblasti dalších pomáhajících profesí bylo cílem získat komplexní informace k dosavadnímu vědění o výkonu profese sociální práce v ČR i v zahraničí. Byl zpracován detailní přehled počtu sociálních pracovníků v jednotlivých systémech v ČR a přehled oblastí jejich působení v souladu s DVC 1 (Získat informace o současném personálním zajištění výkonu profese sociální práce v České republice). Prvotní analýza probíhala v období leden–červenec 2017, k aktualizaci dat došlo v březnu–červnu 2022.

Dotazník ZMĚPRO-SP 2021

Hlavní fází výzkumu byla v návaznosti na zpracovaný přehled extenzivní průřezová studie, jako součást dotazníkového šetření „Sociální pracovníci v pokovidovém čase“⁴, jejímž cílem bylo získat odpovědi v návaznosti na DVC 2 (Zjistit, jaká je prestiž sociální práce mezi ostatními vybranými profesemi) od samotných sociálních pracovníků (umístění v žebříčku prestiže profesí) a následně komparovat vnímání profese sociální práce jednotlivými sociálními skupinami. Součástí tohoto dotazníku byly také položky k získání odpovědí ve vazbě na DVC 3 (Získat informace, jak se změnilo profesní sebepojetí sociálních pracovníků a pracovníc

---

² výzkum ZMĚPRO-SP 2021 zabývající se profesními zkušenostmi z období pandemie a jejich souvislostmi pro výkon profese sociální práce, který realizovala Univerzita Hradec Králové

³ dílčí projekt „Vnímání profese sociální práce“ (2021) podpořený z prostředků programu Specifického vysokoškolského výzkumu „Adaptace aktérů a institucí na vývoj současné společnosti“ (SVV-ADAKIN) FF UK

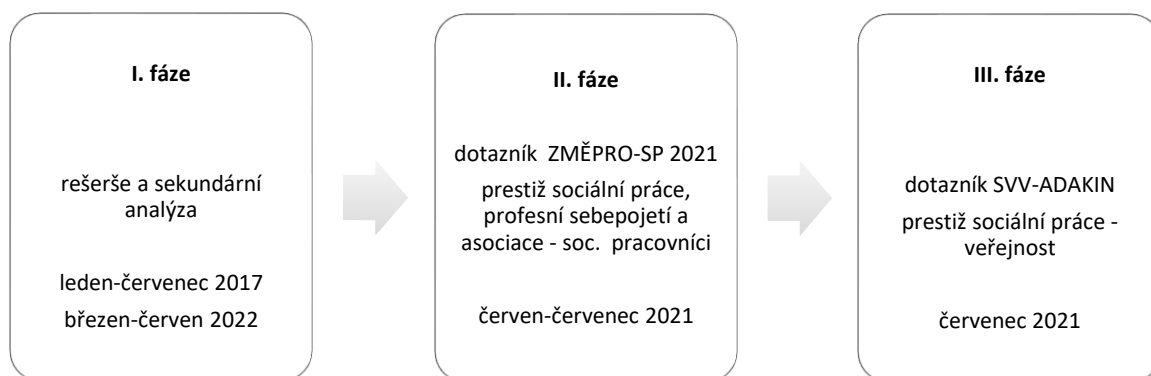
⁴ výzkum ZMĚPRO-SP 2021

v průběhu pandemie Covid-19) s cílem zkonstruovat index PCPA⁵ a následně komparovat výsledky dle jednotlivých typů sociální práce. Respondenty byli přímo sociální pracovníci a pracovnice, a to v době po skončení třetí vlny pandemie Covid-19. Okruhy otázek byly mj. inspirovány odpověďmi z předchozího on-line dotazování autorky (mimo disertační projekt). V návaznosti na formulované výzkumné cíle byl použit kvantitativní výzkumný nástroj, a to on-line dotazník, který bylo možné vyplnit od června do července 2021.

Dotazník SVV-ADAKIN

Paralelně, v červenci 2021, proběhlo měření prestiže sociální práce v české společnosti, jako součást dotazníkového šetření na obecné populaci 18+ z Českého národního panelu.⁶

Pro přehlednost následuje grafické znázornění výše popsaných jednotlivých fází organizace výzkumného projektu (Obrázek 2).

Obrázek 2 Schéma fází organizace výzkumného projektu

Tvorba dat

Systematická analýza v tomto designu výzkumu umožňuje na základě dat získaných kombinací výzkumných nástrojů identifikovat a objevovat souvislosti otázek vnímání profese sociální práce, prestiže a profesního sebepojetí. Použité pojmy byly operacionalizovány tak, aby je bylo

⁵ vysvětleno dále

⁶ Český národní panel (ČNP) spadá pod hlavičku společností NMS Market Research, STEM/MARK a Nielsen Admosphere. ČNP sdružuje okolo 60.000 respondentů s průměrnou response rate 67 %.

možné kvantitativně měřit pomocí dotazníku. Pro řešení výzkumného projektu byly využity dílčí části dvou dotazníků: ZMĚPRO-SP 2021 a SVV-ADAKIN.

Dotazník ZMĚPRO-SP 2021

Dotazník pro sociální pracovníky byl sestaven z pěti oddílů, celkem 47 položek. Výzkumný nástroj byl koncipován tak, aby přinesl všechny informace potřebné pro analýzu profesního sebepojetí sociálních pracovníků a sociálních pracovníc v kontextu pandemie Covid-19. Tematicky byl členěn do několika částí. Pro výzkumný problém řešený v rámci disertační práce byly autorkou formulovány **tři oddíly s následujícími položkami:**

1. blok otázek na měření prestiže – preference profese sociální pracovník mezi ostatními povoláními – analogicky k šetření prestiže povolání mezi českou veřejností (srov. CVVM, 2019).

V této části dotazníku byla zahrnuta 1 položka s 9 proměnnými (vybraná povolání) se zadáním: Nyní se zamyslete nad tím, jak vnímáte hodnotu různých povolání. Každému povolání můžete udělit 1 až 100 bodů. Postupujte následovně: Vyberte povolání, jehož si vážíte nejvíce, a dejte mu 100 bodů. Vyberte ze seznamu povolání, jehož si vážíte nejméně, a dejte mu 1 bod. Poté postupujte dle vlastního uvážení a každému ze zbylých povolání v seznamu přiřadte 2 až 99 bodů. Snažte se, ať se přidělené hodnoty neopakují.⁷

Prestiž je v této studii chápána jako odrazový můstek pro konstrukci profesního sebepojetí a vnímání jeho změny. Prestiž sociální práce respondenti porovnávali s jinými profesemi, zejména těmi, které byly akcentovány v době pandemie jako nositelé rizika či žádané změny (odeznění pandemie): lékař, zdravotní sestra, sanitář a s profesemi běžně zařazovanými do výzkumů sociální prestiže, včetně kontrolních (např. uklízečka).

---

⁷ Konstrukce otázky na prestiž (bodová škála) je mezinárodní standard užívaný od 90. let ve výzkumech prestiže profesí. Od roku 2016 probíhá šetření jednak technikou vyplňování papírových dotazníků tazateli, jednak pomocí tabletů. Ty umožňují náhodně měnit pořadí dotazovaných profesí. Porovnání výsledků datových souborů ukázalo, že měnící se pořadí nemá prokazatelný vliv na bodové hodnocení. Ne všichni dotazovaní dodrželi pokyn ohodnotit profesi s nejnižší prestiží 1 bodem a s nejvyšší 99 body. Zhruba 15 % dotázaných nepoužilo horní či dolní bodové hodnocení. Ověřili jsme, že toto se v podstatě neprojevovalo na výsledné škále prestiže. Rozložení bodových ohodnocení daných profesí je v podstatě jednovrcholové, takže průměrný skóre je vhodná statistika k vyjádření profese na škále prestiže. (CVVM, 2019)

2. postojové škály potřebné pro analýzu sebepojetí, konstrukci indexu PCPA a komparaci výsledků:

- 2.1. hodnocení profese,
- 2.2. motivace věnovat se profesi v budoucnu,
- 2.3. důležitost profese,
- 2.4. profesní sebedůvěra,
- 2.5. vnímání profese společností,

Zahrnuto 5 položek volby reflektujících změnu profesního sebepojetí, jež byly formulovány jako pětistupňové Likertovy škály se střední neutrální hodnotou (konkrétně například: moje motivace věnovat se profesi sociálního pracovníka se výrazně zmenšila – o něco zmenšila – nezměnila – o něco zvětšila – výrazně zvětšila, nežli před pandemií).

Přestože by bylo vhodnější pro měření sebepojetí sociálních pracovníků zvolit dotazníkové položky, které pro měření použili již jiní výzkumníci, nebylo to možné, neboť zdroje dat ani formulace takto zaměřených dotazníkových položek nebyly z obdobných měření dostupné.

3. slovní asociace – první myšlenky, které respondenta napadnou v souvislosti s vybranými pojmy ve vztahu k profesi a profesionalitě.

Oblast zkoumaná metodou slovních asociací byla zvolena ve vazbě na teoretický a myšlenkový kontext disertační práce. V dotazníku formulováno jako otevřené položky, respondenti pod časovým tlakem (aby šlo o první asociaci, nikoli promyšlenou odpověď) vyjadřují asociace jako slovní odpověď. Tato kvalitativní část umožňuje induktivně interpretovat a reflektovat, jak sociální pracovníci smýšlí o své práci, o profesi a své identitě.

Sociální pracovníci asociovali dvě klíčová slova, asociace s nimi spojené pomáhají identifikovat centrální tendence ve skupině respondentů:

sociální práce	implicitní vymezení profesního nastavení, ústřední oblasti profesního sebepojetí,
profesionalita	implicitní hodnotící rámec silných stránek profese, klíčové body seberegulace v rámci profese.

V sociodemografické části respondenti uváděli svůj věk, pohlaví, kraj, místo působnosti, vzdělání (včetně vzdělání dle zákona č. 108/2006 Sb.), délku praxe, typ sociální práce, dále klientelu, se kterou během pandemie pracovali, celkem 12 položek, dvě dichotomické (pohlaví a zaměření vzdělávacího programu na sociální práci), jedna otevřená (věk) a devět mnohočetné volby. Vybrané položky jsou využity pro popis výzkumného souboru.

Dotazník SVV-ADAKIN

V dotazníku určeném obecné populaci 18+ (omnibusové šetření) byla pro potřeby řešení výzkumného problému uvedena 1 položka s 9 proměnnými (vybraná povolání) na prestiž sociální práce mezi ostatními povoláními (NMS Market Research, 2021) s obdobným zadáním jako v dotazníku ZMĚPRO-SP 2021.

Index PCPA (post-covid attitude index)

Z hlediska zkoumání profesního sebepojetí a **konstrukce indexu PCPA** jde o zpětnou konstrukci sebe-hodnocení. Index PCPA je složený z proměnných, které se váží na profesi, profesní identitu a profesní vývoj. Jsou jimi: a) subjektivní vnímání (hodnocení) vlastní profese, b) motivace věnovat se profesi do budoucna, c) vnímání důležitosti vlastní profese, d) profesní sebedůvěra a e) potřebnost profese vnímaná společností. Všechny proměnné v této části spojuje zaměření na subjektivně vnímanou změnu v kontextu prožité pandemické zkušenosti, první čtyři proměnné jsou zaměřeny dovnitř na vlastní zkušenost, pátá proměnná je projektivní. Prostřednictvím postojových škál byli respondenti dotazováni na změnu ve vnímání své profese v době po skončení vlny pandemie Covid-19. Zachycené změny lze jako důsledek pandemické zátěže interpretovat pouze částečně, neboť neexistují obdobná data z doby před vlnou pandemie Covid-19, s nimiž by bylo možné výsledky porovnávat. Nicméně vzhledem k celkovému zaměření na konstrukci vnímání prestiže a své vlastní profese sociální práce v kontextu současné společnosti, se tato skutečnost nejeví jako zásadní překážka pro formulaci dílčích výzkumných zjištění. Zvolený design výzkumu jako celek umožňuje zachytit obraz vnímání sociální práce a odlišnosti profesního sebepojetí dle typů jejího výkonu.

Sběr dat

Dotazník ZMĚPRO-SP 2021

Dotazníkové šetření zaměřené na sociální pracovníky a pracovníce v ČR bylo koncipováno jako vyčerpávající, tzn., nebyl vytvořen výběrový soubor např. ze sociálních pracovníků specifických agend, ale cílem bylo oslovit všechny sociální pracovníky a pracovníce. V prvním kroku byli sociální pracovníci rozděleni do strat podle zjištěných typů – systému (prostředí), v němž působí.

Na zasláný odkaz kliknulo celkem 2 068 respondentů. Celý dotazník dokončilo 1 423 respondentů, tj. 68,8 %. Po vyčištění dat tvořil základní soubor N=1 398 sociálních pracovníků. Do studie profesního sebepojetí (DVC 3 Získat informace, jak se změnilo profesní sebepojetí sociálních pracovníků a pracovníc v kontextu pandemie Covid-19) bylo po vyřazení kategorií z důvodu malého zastoupení (MPSV, KÚ, školská zařízení, zdravotnická zařízení a penitenciární péče) zařazeno celkem N=1 250 sociálních pracovníků.

Dotazník SVV-ADAKIN

Respondenti byli vybráni náhodným výběrem z Českého národního panelu (ČNP). Sledované kvóty: pohlaví, věk (6 kat.), vzdělání (4 kat.), velikost místa bydliště (5 kat.) a kraj (NUTS 3), opora pro nastavení kvót: VŠPS 2018⁸ a VŠIT⁹ 2019.

Celkem bylo obesláno 3 254 respondentů. Navrátilo se 1 375 dotazníků, na kvótě vypadlo 262 respondentů, 58 dotazníků bylo nedokončených. Celková response rate byla 32,4 %. Ze základního souboru N=1 055 bylo do studie zařazeno po kompletním vyčištění dat celkem N=1 030 respondentů. Celková incidence rate byla 100 %, žádný z respondentů nevyplnil na nastavených filtrech. (NMS Market Research, 2021)

Zpracování kvantitativních dat

Pro zpracování kvantitativních dat získaných z anonymních dotazníkových šetření byla použita statistická analýza realizovaná s využitím software IBM SPSS Statistics. Pozornost byla v procesu analýzy věnována komparaci (srovnávání), byly hledány podobnosti a odlišnosti mezi jednotlivými sociálními skupinami (Hendl, 2012; Rabušic et al., 2019).

Ve výzkumě studii byly sledovány tři složky subjektivního vnímání profese, které s ohledem na délku dotazníku reprezentovaly položky: 1) hodnocení profese, 2) subjektivně vnímaná společenská důležitost profese a projektivní usuzování o tom, jak potřebnou vnímá profesi společnost, 3) subjektivně vnímaná sebedůvěra, motivace věnovat se profesi i do budoucna. Tyto dílčí složky dohromady byly použity ke konstrukci subjektivně vnímaného profesionálního postoje k vlastní profesi neboli vyjadřují profesní sebepojetí, které je následně operacionalizováno na **index změny profesního sebepojetí PCPA**. Indexový přístup (Čepelka, 2019) respektuje, že profesní sebepojetí je složitým, mnohvrstevnatým jevem, avšak snaží se jej vystihnout indexem složeným z indikátorů (ukazatelů), které jsou ordinálního typu.

---

⁸ výběrové šetření pracovních sil

⁹ výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci

Ty jsou označeny přirozenými čísly a následně sečteny. Položky (indikátory) moje profese, moje motivace, důležitost profese, sebedůvěra a vnímání společností byly hodnoceny na pětibodové bipolární škále, které byly z původního rozsahu 1..5, transformovány na rozsah -1..1, aby neutrální vnímání bylo číselně vyjádřeno nulou, pozitivní vnímání kladnými hodnotami a negativní zápornými hodnotami. Z těchto položek byl vytvořen součtový index PCPA opět transformovaný na rozsah -1..1. Položky PCPA byly zvoleny jako klíčové indikátory profesní identity sociálních pracovníků s oporou v teoretickém ukotvení (konceptualizace) sociální práce. Jedná se tedy ve smyslu stejného druhu o klíčové principy, které se více či méně aktivují v různých systémech (prostředích) sociální práce.

K analýze kvantitativních dat bylo podle jejich povahy použito třídění prvního a druhého stupně, test normálního rozdělení a na základě jeho výsledku neparametrické pořadové testy. Pro komparativní výzkumné otázky byly použity testy Kruskal–Wallis H test a Mann-Whitney U test. Proměnné intervalového typu byly popsány pomocí průměru, směrodatné odchylky a velikosti účinku.

Zpracování kvalitativních dat

Analýza kvalitativních dat (slovních asociací) sledovala identifikaci klíčových slov (keywords), které umožňují získat přehled použitých obsahů, jejichž frekvence je signifikantně vyšší, a vytvořit tabulky a grafické sítě dle automatizovaného výpočtu relevance pro slovní spojení. Dle standardu jsou data ponechána ve stejném čísle i tvaru slova. Získaná slova byla pro lepší orientaci a možnost jejich srovnání seřazena dle četnosti. Hodnoty jsou uvedeny v tabulkách a graficky znázorněné jsou i vztahy mezi klíčovými slovy. Data byla analyzována v aplikaci KWords Českého národního korpusu (2021)

Kategorie otázek odpovídají zakotvení v sociálním konstruktivismu. Proto se nepřístupuje k datům jako k sociálním faktům, která odpovídají skutečnosti, již se výzkumník snaží odhalit, ale jako k interpretacím (obraz vnímání). Cílem přitom je porozumět těmto interpretacím (vyjádření subjektivních významů), které dotazovaní jednotlivým oblastem přikládali. Zároveň i přístup k analýze je interpretativní (Kaufmann 2010), takže při zpracování výsledků byla zásadní interpretace dat autorkou, nikoli data samotná.

Přehled charakteristik respondentů ZMĚPRO-SP 2021 a SVV-ADAKIN

Výzkumný vzorek z dotazníku ZMĚPRO-SP 2021 (sociální pracovníci) obsahuje 1 398 osob, osob z dotazníku SVV-ADAKIN (obecná populace 18+) je 1 030, tedy celkem 2 428 respondentů.

Z hlediska složení dle pohlaví (viz Tabulka 1) je ve vzorku sociálních pracovníků a pracovníc (ZMĚPRO-SP 2021) dominantní zastoupení žen (91,5 %) – což odpovídá situaci v této profesi – oproti vzorku z obecné populace (SVV-ADAKIN).

Pohlaví			ZMĚPRO-SP 2021	SVV-ADAKIN
	Muži	Počet	119	497
		%	8,5 %	48,3 %
	Ženy	Počet	1 279	533
		%	91,5 %	51,7 %
Celkem		Počet	1 398	1 030

Tabulka 1 Rozložení respondentů ZMĚPRO-SP 2021 a SVV-ADAKIN dle pohlaví

Ve vzorku sociálních pracovníků a pracovníc ZMĚPRO-SP 2021 mají všechny osoby vzdělání VOŠ/VŠ oproti vzorku z SVV-ADAKIN (viz Tabulka 2).

Nejvyšší ukončené vzdělání (4 kat.)			ZMĚPRO-SP 2021	SVV-ADAKIN
	Základní	Počet	0	98
		%	0,0 %	9,5 %
	Vyučen/a	Počet	0	351
		%	0,0 %	34,1 %
	Středoškolské	Počet	0	370
		%	0,0 %	35,9 %
Vysokoškolské, vyšší odborné	Počet	1 398	211	
	% v	100,0 %	20,5 %	
Celkem		Počet	1 398	1 030

Tabulka 2 Rozložení respondentů ZMĚPRO-SP 2021 a SVV-ADAKIN dle nejvyššího ukončeného vzdělání

Věkové rozložení se ukazuje u obou vzorků podobné (viz Tabulka 3), v SVV-ADAKIN v obecné populaci 18+ jsou i osoby starší než u sociálních pracovníků a pracovníc v ZMĚPRO-SP 2021 (max. 77 let u sociálních pracovníků, 87 let v obecné populaci 18+).

Věk			ZMĚPRO-SP 2021	SVV-ADAKIN
Věk	N	Valid	1 398	1 030
		Missing	0	0
Průměr Minimum Maximum			42,71	48,99
			18	18
		%	77	87
Percentiles		25	35	36
		50	43	49
		75	50	64

Tabulka 3 Rozložení respondentů ZMĚPRO-SP 2021 a SVV-ADAKIN dle věku

Hlavní výzkumná zjištění

Struktura dosažených výsledků analýzy kvantitativních a kvalitativních dat vychází z konceptualizace řešeného problému v teoretické části a ze stanovených výzkumných cílů. Analýza současného personálního zajištění výkonu sociální práce (DVC 1 Získat informace o současném personálním zajištění výkonu profese sociální práce v České republice) uplatňovala statistický přístup a výsledkem je deskripce počtu sociálních pracovníků v různých systémech a dále popis jejich úkolů a rolí. Unikátní analýza vnímání prestiže profese sociální práce mezi ostatními profesemi (DVC 2 Zjistit, jaká je prestiž sociální práce mezi ostatními vybranými profesemi) veřejností a samotnými sociálními pracovníky uplatňovala statistický přístup a výsledkem je vizualizace sociální práce v žebříčku povolání, jejichž prestiž je celospolečensky opakovaně měřena, včetně komparace výsledků dle sociálních skupin. Analýza subjektivního vnímání profese sociální práce (DVC 3 Získat informace, jak se změnilo profesní sebepojetí sociálních pracovníků a pracovníc v kontextu pandemie Covid-19) uplatňovala interpretativní přístup a výstupem je nově zkonstruovaný index PCPA a jeho přehled u sociálních pracovníků v jednotlivých systémech (typech) sociální práce identifikovaný na základě výzkumných dat. Statisticky je zpracovaná komparace výsledků indexu PCPA dle jednotlivých typů sociální práce. U slovních asociací se jedná o doplnění statistických výzkumných zjišťování o vizualizaci pojmů, které mají sociální pracovníci ve veřejné správě nejčastěji spojené s výrazem „profesionalita“ a „sociální pracovník/pracovnice“.

Personální zajištění výkonu sociální práce v České republice

Z výsledků výzkumné studie vyplývá, že **na poli sociální práce působí v současné době celkem 23 437 sociálních pracovníků a pracovníc v různých systémech, které jsou značně segmentované a odlišné z hlediska rolí a úkolů.** Většina sociálních pracovníků je zaměstnána v resortu práce a sociálních věcí ve dvou zásadních oblastech (typech) sociální práce: v sociálních službách (13 tisíc) a ve veřejné správě (9 tisíc). Analýza personálního zajištění sociální práce ve veřejné správě dle pozic byla zpracována z hlediska institucionálního kontextu legislativního ukotvení sociální práce v tomto systému jako státem garantované pomoci a podpory lidem v obtížných životních situacích.

Popsaná značná různorodost a fragmentarizace praxe sociální práce v českém prostředí může mít různé konsekvence na vnímání sociální práce veřejností i na vnímání své vlastní profese sociálními pracovníky samotnými. Tyto otázky by bylo možné zodpovídat i z jiných perspektiv,

jako například optikou Luhmannovy systémové teorie, podle níž systémy mohou zdánlivě fungovat nezávisle na vnějším legitimačním rámci a jsou založené koncepci sebeorganizace, nebo Habermasovy teorie komunikativního jednání založené interakcích individuů (Leydesdorff, 2020; Šubrt, Balon, 2010; Harrington 2006)

Prestiž profese sociální práce

Výsledky vnímání prestiže sociální práce v žebříčku vybraných povolání ukázaly, že sociální pracovníci (ZMĚPRO-SP 2021) sami vnímají svou profesi relativně vysoko, umístili sami sebe za zdravotnický personál (lékaře, zdravotní sestry) a pečovatele/pečovatelky. Získaná data ukazují, že **sociální pracovníci vnímají svoji profesi jako vysoce prestižní**. Jde o zajímavý kontrast výsledků této studie s dřívějšími zahraničními výzkumy, které naopak poukázaly, že vnímání sociální práce jako profese a její hodnocení samotnými sociálními pracovníky bývá převážně negativní (Jordan, 2004; Leigh, 2016 in Hobbs, Evans, 2017; Vilka et al. 2018). Vedle umístění sociální práce v žebříčku ostatních povolání se pozitivní hodnocení své vlastní profese sociálními pracovníky projevilo též v projektivní otázce dotazníku ZMĚPRO-SP 2021, jak se respondenti domnívají, že je jejich profese vnímána společností. V průměru respondenti vyjádřili, že vnímají pozitivní posun ($m=0,145$), tj. že je sociální práce „o něco více nezbytná“. Pozitivní posun je však menší než u subjektivního vnímání důležitosti profese. Ve výsledcích šetření mezi sociálními pracovníky se výrazně zobrazilo, že **od sociálních pracovníků všechna povolání tzv. první linie (lékaři, zdravotní sestry, pečovatelé i sociální pracovníci) získala vysoké bodové hodnocení (více než 80)**.

Pro představu jsou výsledky prvních pěti pozic zobrazeny (viz následující Tabulka 4) **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** ve sloupci 2021 (ZMĚPRO-SP 2021, zvýrazněno) v přehledové tabulce výsledků šetření realizovaných od roku 2004 (CVVM, 2019).

Profese	Rok													
	2004		2007		2011		2013		2016		2019		2021	
	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.
lékař	89,5	1.	89,8	1.	89,1	1.	91,5	1.	90,1	1.	88,6	1.	94,9	1.
zdravotní sestra					73,9	3.	74,8	3.	72,8	3.	77,0	3.	93,0	2.
pečovatel/ka													88,7	3.
sociální pracovník													83,9	4.
vědec	80,7	2.	81,8	2.	75,4	2.	76,3	2.	77,1	2.	77,3	2.		

Tabulka 4 Vnímání prestiže profese sociální práce veřejností (2004–2019 CVVM) a sociálními pracovníky (2021 ZMĚPRO-SP 2021) – prvních pět pozic

Laickou veřejností (SVV-ADAKIN) jsou sociální pracovníci po pandemii Covid-19 z hlediska prestiže vnímáni zhruba v polovině bodového žebříčku, zatímco sami svou profesi tedy vnímají jako vysoce prestižní. Sociální pracovník se tak v žebříčku nachází v místě, které veřejnost v minulém šetření přisuzovala starostovi či majiteli malého obchodu. Například obdobně ve výzkumu prestiže z roku 2004 v USA se sociální pracovník umístil na 3. místě, nad poradci, psychology a psychiatry. Na prvních dvou příčkách byly zdravotní sestry a duchovní (LeCroy a Stinson, 2004). Dragomirecká (2019) ale na základě zahraničních šetření odhadovala, že by na horní příčky žebříčku prestiže sociální práce nedosáhla. Na základě prostého srovnání pořadí lze konstatovat, že je zachycen posun směrem nahoru u povolání v tzv. „první linii“. Rozdíly v obecné populaci 18+ ve vnímání prestiže sociálních pracovníků, které jsou statisticky signifikantní, lze sledovat podle pohlaví (sociální pracovníky vnímají mírně lépe ženy) a podle vzdělání (čím vyšší mají respondenti dosažené vzdělání, tím vyšší vnímají důležitost profese sociálního pracovníka).

V případě komparace výsledků skupin „veřejnost“ a „sociální pracovníci“ ve vnímání prestiže lze věcnou významnost rozdílů odvodit z rozdílu průměrů. Je zřejmé, že **ve všech případech sociální pracovníci nadhodnocují důležitost profesí oproti veřejnosti, nejvíce u povolání sociální pracovník, pečovatel/ka a právník.** Největší shoda panuje u lékařů, kteří se dlouhodobě těší prestižnímu postavení ve společnosti. **Velmi výrazný je rozdíl na 4. místě ve vnímání profese sociální pracovník/pracovnice (m=51,6 veřejností oproti m=83,9 sociálními pracovníky).** Velikost účinku (effect size) měřená Cohenovým D je u **pozice sociální pracovník: 1,25**, velká (large).

Ve výsledcích porovnání skupin sociální pracovníci (ZMĚPRO-SP 2021) „ve veřejné správě“ a „v sociálních službách“ je zobrazení pořadí důležitosti jednotlivých profesí shodné. Hodnoty sice ukazují statisticky významný rozdíl ve vnímání profese sociální práce mezi sociálními pracovníky ve veřejné správě a v sociálních službách, avšak rozdíly v ~bodů jsou tak malé (např. u položky sociální pracovník/pracovnice je rozdíl ~3 body, což na 99bodové škále činí pouze 3 %), že nejsou věcně významné.

Na hledisko kontextů v sociální práci upozorňuje Healy (2014) a Kanios (2017). Payne (2021) tvrdí, že sociální práce je konstruovaná prostřednictvím vlastní praxe, lidí a organizací, s nimiž je sociální pracovník v kontaktu, a teoriemi, které objasňují výkon sociální práce v praxi. Sociální konstrukcí vzniká „politika teorie“, ve které veřejná debata a konflikty vytvářejí změnu v rámci profese a teorií, které sociální práce používá. Podle Lawa (1999) jsou v profesním vývoji obecně klíčové interpersonální interakce ve společenském prostředí

a schopnost člověka organizovat vnímané do smysluplných celků. Pandemie Covid-19 vnesla tzv. prvoliniové profese do popředí pozornosti a veřejnost mohla začít vnímat i úlohu sociálních pracovníků.

K měření prestiže by bylo možné přistupovat z pohledu mnoha dalších teorií (Wegener, 2003). Jiný úhel pohledu na zkoumání vnímání prestiže sociální práce ve společnosti by mohla poskytnout Giddensova teorie strukturace (Šubrt, 2010; Harrington, 2006) a hlubší zkoumání vlivů různých faktorů. Výsledky na vzorku obecné populace 18+ ukázaly na vyšší vnímání přínosů sociální práce pro společnost, je ale otázka, s jakou představou o sociální práci respondenti jednotlivé profese bodově hodnotili.

Východiskem výzkumného projektu jsou sociální konstrukce, následovat byl mohl rozbor z hlediska dopadů systémových předpokladů na vnímání a očekávání jednotlivých aktérů. Může totiž reálně existovat tenze mezi společenskými požadavky a profesními rolmi a individuálním jednáním. Pokud se pracovník osobnostně shodne s kulturou prostředí, zvyšuje se podle Holllanda (1997) pravděpodobnost pracovní spokojenosti, kariérního postupu a úspěchu v této práci. Nesoulad mezi osobností a prostředím naopak vede k menší výkonnosti a nechuti pracovat. Předpokládá, že volba povolání (profese) úzce souvisí s osobnostními charakteristikami jedince a prostředím, které jej ovlivňuje. Podmínky a konflikty rolí jednotlivých zaměstnanců, sociálních pracovníků a zaměstnavatelů i sociálních pracovníků a klientů by bylo možné dále zkoumat z hlediska konfliktualistických teorií (Coser, Dahrendorf in Šubrt, 2010; Harrington, 2006), ale i teorií jednání (Parsons, Bourdieu in Šubrt, 2010; Harrington, 2006).

Profesní sebepojetí sociálních pracovníků

Z hlediska zjišťování změny profesního sebepojetí sociálních pracovníků (prostřednictvím pěti položek volby, jež byly formulovány jako pětistupňové Likertovy škály se střední neutrální hodnotou) se ukázalo, že ačkoli motivace věnovat se profesi i v budoucnu se u sociálních pracovníků nezměnila (průměr blízky nule, $m=0,026$), změnil se způsob smýšlení a emoční vazba na profesi (**nejvyšší průměr $m=0,327$ u subjektivního vnímání důležitosti profese**, tj. pozitivní posun – zvýrazněno viz následující Tabulka 5).

Subjektivní vnímání profese	prům.	sm.o.
Subjektivní hodnocení profese	,431	,414
Subjektivní posun – motivace k profesi	,026	,376
Subjektivní posun – důležitost profese	,327	,410
Subjektivní posun – sebedůvěra v profesi	,238	,378
Projektivní posun – potřebnost profese	,145	,437

Tabulka 5 Subjektivní vnímání profese sociální práce sociálními pracovníky (ZMĚPRO-SP 2021) – důležitost profese

Jednou z interpretací stability motivace k práci může být žebříček hodnot, který se u sociálních pracovníků odlišuje od průměru v populaci – jak uvádí Tartakovsky, Walsh (2018), u sociálních pracovníků stojí v popředí hodnot možnost sebepřesahu (self-transcendancy) výše než stabilita či sebezdokonalování. U sociálních pracovníků se mohla tato hodnota během pandemie „pouze“ utvrdit, na rozdíl od běžné populace, která zčásti mohla tuto hodnotu díky pandemii teprve „objevit“ či posunout na svém žebříčku hodnot. Hlubší poznání by mohlo přinést důkladné zkoumání prvků profesní identity sociálních pracovníků z hlediska nejen sociologie (Giddens, 1991; Gee, 2000; Musil, 2013), ale i sociální psychologie či antropologie (Jenkins, 2008).

Ze získaných dat byl konstruován zcela nový součtový index změny profesního sebepojetí PCPA (post-covid attitude index). První čtyři proměnné, z nichž je složen, jsou zaměřeny dovnitř na vlastní zkušenost, pátá proměnná je projektivní. Výsledky v intervalu od (- 1) do (+1), přičemž kladná hodnota znamená pozitivní posun ve vnímání profesního sebepojetí. **V rámci celého souboru sociálních pracovníků má index PCPA průměr 0,232 (celkové zlepšení profesního sebepojetí).**

Z komparace indexu u jednotlivých typů sociální práce vyplynulo, že mezi skupinami sociálních pracovníků ve veřejné správě a v sociálních službách **dosahuje skupina sociálních pracovníků sociálních služeb statisticky signifikantní vyšší výsledky než ve veřejné správě** a že existují rozdíly ve změně profesního sebepojetí mezi sociálními pracovníky ORP (obecních úřadů obcí s rozšířenou působností) a sociálními pracovníky OSPOD (orgánu sociálně-právní ochrany dětí) a ÚP (úřadu práce), přičemž **sociální pracovníci ORP dosahují vyšší skór (tj. oproti ostatním sektorům veřejné správy vykazují výraznější zlepšení profesního sebepojetí).** Osobní chápání komplikací se dle Musila (2020) individuálně liší podle toho, zda sociální pracovníci volí jako způsob akceptace vnitřní přijetí, rezignaci, nebo respekt ke klientům, což se může promítnout i do vnímání profesního sebepojetí. V populaci sociálních pracovníků přibližně jedna pětina (21 %) vykazuje snížené či nezměněné sebepojetí, zatímco

téměř čtyřpětinová většina vykazuje zlepšení celkového profesního sebepojetí. Překvapivým zjištěním je, že do změny profesního sebepojetí se nepromítají žádné ze sledovaných proměnných: pohlaví, věk, délka praxe, velikost obce, kraj – nic z toho nemělo vliv na změnu.

Soubor výsledků kvantitativních dat doplňují vizualizace sestavené z asociací k podnětovým slovům „profesionalita“ a „sociální pracovník/pracovnice“. Zde se **ukazuje společný základ hodnot a principů sociální práce jako pomáhající profese, v jejímž středu zájmu je člověk, klient**. I zde jsou patrné odlišnosti jednotlivých skupin sociálních pracovníků s tím, že u sociálních pracovníků OSPOD a ÚP se objevují i negativní konotace jako např. náročné, problémy, nedocení. Nutno konstatovat, že subjektivní vyjádření respondentů nemusí odpovídat jejich reálnému profesnímu sebepojetí, poukazuje však zároveň na určité stereotypy v pojetí a sebepojetí sociální práce. Matoušek a Pazlarová (2016) upozorňují, že profese sociálního pracovníka na OSPOD je obecně vnímána s předsudky a Hejnová (2020) doplňuje, že tito sociální pracovníci jsou v posledních desetiletích poměrně často veřejně kritizováni.

Pracovat lze také s interpretací, že vnímání nulové či negativní změny v profesním sebepojetí reflektuje osobnostní nastavení na škále pesimismus – optimismus. Dle studie DiStaso, Shoss (2020) bylo zjištěno, že očekávání nárůstu pracovní zátěže zhoršilo současný vztah pracovní zátěž – emocionální zátěž a očekávání snížení zátěže tento vztah utlumilo. Výsledky naznačují, že vztahy stresor – zátěž mohou být ovlivněny očekávanou změnou podmínek stresoru. Jinými slovy, zaměstnanci snáze tolerují stresující okolnosti, pokud vidí ono pověstné „světlo na konci tunelu“. Na základě těchto výsledků lze formulovat otázku pro další výzkum, proč jsou pracovníci OSPOD a ÚP spíše pesimisté, zatímco pracovníci ORP spíše optimisté.

Vymezení přínosu

V rámci výzkumné studie, která kombinovala kvantitativní a kvalitativní metodologii, byla zpracována přehledová studie počtu sociálních pracovníků a oblastí, kde jsou zaměstnávání. Zcela unikátně byla sociální práce zobrazena v žebříčku prestiže mezi ostatními profesemi, včetně porovnání rozdílů vnímání této profese veřejností a sociálními pracovníky. Inovativně byl zkonstruován index PCPA (post-covid professional attitude), který umožnil sledovat subjektivní změny v profesním sebepojetí sociálních pracovníků.

Toto porozumění lze přitom považovat za předpoklad návrhů doporučení na různých úrovních výkonu sociální práce v praxi i ve vzdělávání tak, aby sociální pracovníci disponovali zdroji podpory profesní identity a profesního rozvoje. Tyto oblasti, včetně srozumitelnosti úkolů a přínosů sociální práce pro veřejnost zaslouží systematickou pozornost ve dvou liniích:

- v první linii ve vzdělávání budoucích sociálních pracovníků,
- v druhé linii v působení ústředních orgánů státní správy a profesních organizací.

V návaznosti na teoretické a kontextuální ukotvení i empirické výsledky je zjevné, že existuje jistá míra podhodnocování profese sociální práce, která je braná jako norma v současných společenských podmínkách. Pokud bude v sociální práci nadále rozvíjen koncept profesionality, pak budou sociální pracovníci umět odolávat tlakům a reagovat na společenské změny, což se projeví i ve změně vnímání jejich profese. Ke změně však nemůže dojít pouze od samotných sociálních pracovníků. Jako by product výzkumného zjišťování se otevírá otázka edukace veřejnosti o profesi sociální práce, neboť vnímání této profese může být jak překážkou jejího rozvoje, tak především potenciálem skryté podpory na cestě k vnímání sociální práce laickou veřejností jako užitečné, prospěšné, nezbytné a prestižní. Oblast well-being a sebepéče, stejně jako kampaně na podporu překonávání stereotypů a budování prestiže sociální práce náleží na makro-úrovni nejen státní správě, ale především profesním organizacím.

- V rámci vzdělávání sociálních pracovníků se jedná o doporučení promítnout do Minimálního standardu vzdělávání v sociální práci oblasti jako například uvedomění si příslušnosti k profesi, přihlášení se k principům profese, budování a posilování profesní sebedůvěry, motivace a odpovědnosti prezentace sociální práce vlastním jedáním a chováním.
- Pro doporučení na makro-úrovni (strategické cíle, financování sociální práce, systémové změny ve veřejné správě a v sociálních službách) a na mezo-úrovni

(zaměstnavatelé a kultura organizace) se jedná o spoluvytváření pozitivního (mediálního) obrazu ve formě veřejného oceňování sociálních pracovníků (pokračování již zavedeného oceňování Gratias – sociální pracovník roku), (spolu)pořádání konferencí a odborných akcí, oslavy světového dne sociální práce, ale též podpory výzkumné činnosti, systémových projektů a metodické vedení, v neposlední řadě může pomoci sjednocení a zpřehlednění institucionálních podmínek výkonu sociální práce (legislativní úprava)

Mezinárodní federace sociálních pracovníků představila v roce 2020 rámec Globální agendy pro sociální práci a sociální rozvoj (IFSW, 2020), který uznává potřebu zásadních změn ve světě, vizi nové sociální konstrukce, ve které bude zaručen rovný přístup ke všem lidem a uznání jejich sebeurčení. Některé odpovědi při hledání nové tváře sociální práce v kontextu globálních problémů nabízí hlavní zjištění prezentovaného výzkumného projektu, která dotvářejí obraz sociální práce v České republice, a uvádí poznatky dosud jinde nepublikované.

Získané unikátní poznatky o postavení sociální práce mezi ostatními profesemi a o vnímání této profese veřejností v žebříčku povolání bude možné v budoucnu opakovat a sledovat proměny vnímání sociální práce. Zcela inovativní nově zkonstruovaný index PCPA může být v budoucnu proměněn na *post-crisis professional attitude* a umožnit tak sledovat změny v profesním sebepojetí sociálních pracovníků nejen v kontextu pandemie Covid-19.

Pandemie Covid-19 hluboce zasáhla do všech oblastí lidského života ve všech sociálních vrstvách. Vysokou zátěž prožili nejen nemocní, ale také všichni, kterých se dotkla protipandemická opatření. Mezi nimi do popředí vystupují pracovníci pomáhajících profesí, vedle lékařů a zdravotních sester též sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách.

Motivací pro realizaci tohoto výzkumného projektu byla současná nedostatečná znalost pole sociální práce, charakteristik sociálních pracovníků, a nakonec i absentující reflexe vnímání sociální práce veřejností. Dle Matouška a Pazlarové (2016) se dobrá praxe obecně daří tam, kde je součástí organizační kultury respekt ke klientům a k jejich možnostem, podpora kritické reflexe vlastní práce pracovníků, pružnost v zacházení s normami, dobrá spolupráce s jinými organizacemi, obhajoba specifických potřeb klientů a jasně definované cíle profese.

Celkově výsledky analýzy vnímání prestiže sociální práce a změny profesního sebepojetí naznačují, že respondenti – sociální pracovníci zřejmě nabývají profesní sebevědomí a perspektivně směřují k setrvání ve své profesi. Podle Liljegren, Saks et al. (2016) je právě

mírně pozitivní profesní sebepojetí podmínkou optimálního výkonu profese a fungování v ní. Výsledky indikují, že pro část sociálních pracovníků otázka prestiže či vnímání jejich profese veřejností nemusí být v souvislosti s jejich profesním vývojem klíčová. Pro pochopení obsahů hodnocení by bylo potřeba klást větší důraz na faktory, kterým sami respondenti změnu připisují. Prezentovaná zjištění otevírají další otázky k hlubšímu zkoumání.

Soupis použití literatury a dalších zdrojů

ABBOTT, Andrew Delano, 1988. *The system of professions: an essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press. ISBN 978-0-226-00069-5.

AMADASUN, Solomon. Social work and COVID-19 pandemic: An action call. *International Social Work* [online]. **63**(6), s. 753–756. [cit. 2021-07-14]. ISSN 0020-8728. Dostupné z: doi:10.1177/0020872820959357.

BABBIE, Earle, R., 2006. *The Practice of Social Research*. Belmont: Wadsworth. 11th ed. ISBN 9780495093251.

BALÁŽ, Roman, 2017. *Faktory procesu dosahování oborových zájmů v konstrukcích sociálních pracovníků*. Brno. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

BALÁŽ, Roman, MUSIL, Libor, 2016. Faktory bránící dosahování oborových zájmů sociální práce. *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work*. **16**(5), s. 52–71. ISSN 1805-885X.

BANDURA, Albert, 1977. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* [online]. **84**(2), s. 191-215 [cit. 2022-09-03]. ISSN 1939-1471. Dostupné z: doi:10.1037/0033-295X.84.2.191.

BANKS, Sarah, 2016. Everyday ethics in professional life: Social work as ethics work. *Ethics and social welfare*. **10**(1), s. 35–52. ISSN 17496535.

BARRETT-HERMAN, 1993. cit. dle HOBBS, Elizabeth, EVANS, Nikki, 2017. Social work perceptions and identity: How social workers perceive public and professional attitudes towards their vocation and discipline. *AOTEAROA NEW ZEALAND SOCIAL WORK*. **29**(4), s. 19–31. ISBN 9780994130082.

BAUMAN, Zygmunt, 2020. *Tekutá modernita*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1602-5.

BERGER, Peter L. a LUCKMANN, Thomas, 1967. *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. New York: Doubleday & Company. Anchor books. ISBN 0-385-05898-5.

BERGER, Peter L. a LUCKMANN, Thomas, 1999. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-85959-46-1.

BERLIN, Sharon B, 1996. Constructivism and the Environment: A Cognitive-Integrative Perspective for Social Work Practice. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services* [online]. **77**(6), s. 326–335 [cit. 2021-09-05]. ISSN 1044-3894. Dostupné z: doi:10.1606/1044-3894.930.

BRAYE, PRESTO-SHOOT, 2006. cit dle MUSIL, Libor, BAREŠ Pavel a HAVLÍKOVÁ, Jana, ed., 2017. *Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR*. Praha: VÚPSV, v.v.i. ISBN 978-80-7416-240-4.

BRNULA, Peter, 2011. *Etika v sociálnej práci* (učebné texty/skriptá). Bratislava: IRIS, Vydavateľstvo a tlač, s.r.o. ISBN 978-80-89238-50-7.

BURIÁNEK, Jiří, 2001. Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností. *Sociologický časopis/ Czech Sociological Review*, **37**(1). ISSN 0038-0288.

BUTLER-WARKE, Alice, YUILL, Chris, BOLGER, Janine. The changing face of social work: social worker perceptions of a neoliberalising profession. *Critical and Radical Social*

Work [online]. 8(1), s. 59–75. [cit. 2021-07-14]. ISSN 2049-8608. Dostupné z: doi:10.1332/204986019X15633629305936.

CAMILLERI, Peter, 1999. Social work and its search for meaning: Theories, narratives and practices. In: *Transforming social work practice*. Routledge. ISBN 9780415216463.

CONDIE, HANSON, LANG, MOSS a KANE, 1978. cit. dle HOBBS, Elizabeth, EVANS, Nikki, 2017. Social work perceptions and identity: How social workers perceive public and professional attitudes towards their vocation and discipline. *AOTEAROA NEW ZEALAND SOCIAL WORK*. 29(4), s. 19–31. ISBN 9780994130082.

COOPER, Barry, 2001. Constructivism in Social Work: Towards a Participative Practice Viability. *British Journal of Social Work* [online]. 31(5), s. 721–738 [cit. 2021-09-05]. ISSN 00453102. Dostupné z: doi:10.1093/bjsw/31.5.721.

Council of Europe, 2001. *Recommendation Rec(2001)1 on social workers*. [online] Council of Europe. [cit. 2017-10-11]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/native/09000016804d6030>

Council of Europe, Social Comitee, 1967. *Social workers: Role, training and status*. Council of Europe, Social Comitee.

CUI, Shasha, et al., 2021. Impact of COVID-19 on anxiety, stress, and coping styles in nurses in emergency departments and fever clinics: a cross-sectional survey. *Risk management and healthcare policy*. [online]. 14. s. 585–594. [cit. 2022-09-03]. ISSN 1179-1594. Dostupné z: doi:10.2147/RMHP.S289782.

CVVM. *Tisková zpráva – prestiž povolání červen 2019*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [cit. 2021-09-19]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4986/f9/eu190724.pdf

ČEPELKA, Oldřich, 2019. Výzkumné studie a indexy pro hodnocení kvality života seniorů a aktivního stárnutí. *Demografie*. 61(2). ISSN 0011-8265.

ČERVENKA, Jan, 2005. Prestiž povolání z pohledu veřejného mínění. *Naše společnost*. 3(1), s. 28–30. ISSN 1214-438X.

Český národní korpus, 2021 [online]. Český národní korpus [cit. 2021-09-06]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

Český statistický úřad (ČSÚ), 2021. *Malý lexikon obcí České republiky – 2021*. [online]. Praha: ČSÚ. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2021>

Český statistický úřad (ČSÚ), 2021. *Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO)*. [online]. Praha: ČSÚ. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_zamestnani_-cz_isco

DAUTI, Marsela, DHËMBO, Elona, BEJKO, Erika, ALLMUÇA, Marsela, 2020. Rethinking the transformative role of the social work profession in Albania: Some lessons learned from the response to COVID-19. *International Social Work* [online]. 63(5), s. 640–645. [cit. 2021-07-14]. ISSN 0020-8728. Dostupné z: doi:10.1177/0020872820940356.

DENZIN, Norman K., 2017. *Sociological methods: a sourcebook*. London: Routledge. ISBN 9780202300641.

DOMINELLI, Lena, 1996. Deprofessionalizing social work: Anti-oppressive practice, competencies and postmodernism. *The British Journal of Social Work*. 26(2), s. 153–175. ISSN 0045-3102.

- DONOVAN, Jennifer, ROSE, David, CONNOLLY, Marie, 2017. A Crisis of Identity: Social Work Theorising at a Time of Change. *The British Journal of Social Work* [online]. 47(8), s. 2291–2307 [cit. 2022-09-03]. ISSN 0045-3102. Dostupné z: doi:10.1093/bjsw/bcw180
- DRAGOMIRECKÁ, Eva, 2019. Prestiž sociální práce očima veřejnosti. In *Sborník příspěvků z konference. Prestiž, profesionalita a vědeckost české sociální práce. 100 let české sociální práce*. s. 50–53. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.
- DREYFUS, Stuart E., 2004. The Five-Stage Model of Adult Skill Acquisition. *Bulletin of Science, Technology & Society* [online]. 24(3), s. 177–181. [cit. 2020-03-14]. ISSN 0270-4676. Dostupné z: doi:10.1177/0270467604264992.
- ETF, Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy, 2017. *Definice sociální práce (učební materiál)*. Praha: ETF.
- Ethical challenges for social workers during Covid-19: A global perspective, 2020a. *International federation of social workers*. [online]. IFSW. [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: 2020-06-30-Ethical-Challenges-Covid19-FINAL.pdf
- FERGUSON, Iain, IOAKIMIDIS, Vasilios, LAVALETTE, Michael, 2018. *Global social work in a political context: Radical perspectives*. London: Policy Press. ISBN 9781447322672.
- FIDAN, Tuncer, ed., 2019. *Vocational identity and career construction in education*. Information Science Reference/IGI Global. ISBN 978-1522586739.
- FLÍDROVÁ, Monika, 2014. *Sociální práce jako práce řízená profesními hodnotami*. České Budějovice. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Dostupné z: <https://theses.cz/id/73lkyh/>
- FOOK, Jan, 1999. Deconstructing and reconstructing professional expertise. In: *Practice and research in social work*. Routledge, s. 115-130. ISBN 9780415195126.
- FREIDSON, Eliot, 2001. *Professionalism. The third logic*. Cambridge: Polity Press. 978-0226262031.
- GEE, James Paul, 2000. Identity as an analytic lens for research in education. *Review of research in education*. 25(1), s. 99–125.
- GERGEN, 1985. cit. dle Navrátil, Pavel, 2013. *Sociální konstruktivismus*. In: MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Encyklopedie sociální práce Matoušek*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
- GIDDENS, Anthony *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press, 1991. ISBN 9787108011619.
- GITTERMAN, Alex, 2014. Social work: A profession in search of its identity. *Journal of Social Work Education*, 50(4), s. 599–607.
- Global Agenda for Social Work and Social Development Framework: ‘Co-building inclusive social transformation’, 2020. *International Federation of Social workers*. [online]. IFSW. [cit. 2022-04-30]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/2020-to-2030-global-agenda-for-social-work-and-social-development-framework-co-building-inclusive-social-transformation/>
- Global definition of social work, 2014. *International Federation of Social workers*. [online]. IFSW. [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- GREENWOOD, Ernest, 1957. Attributes of a Profession. *Social Work*. 2(3), s. 45–55.

HALL, 1990. cit. dle TAMM, Tiia, 2010. *Professional Identity and Self-concept of Estonian Social Workers*. [online]. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis. [cit. 2021-09-06]. ISBN 978-951-44-8115-4 (pdf). Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.642112>.

HARRINGTON, Austin, 2006. *Moderní sociální teorie: základní témata a myšlenkové proudy*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-093-3.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena, 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.

HAVLÍKOVÁ, Jana, HUBÍKOVÁ, Olga, TRBOLA, Robert, MUSIL, Libor, 2021. *Kvalita výkonu sociální práce očima sociálních pracovníků*. Praha: VÚPSV, v.v.i., výzkumné centrum v Brně. ISBN 978-80-7416-417-0 (pdf). Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_490.pdf

HAVLÍKOVÁ, Jana, KUBALČÍKOVÁ, Kateřina, HUBÍKOVÁ, Olga, RŮŽIČKOVÁ, Jana, MUSIL, Libor, 2016. *Spolupůsobení přenesené a samostatné působnosti subjektů veřejné správy při zajišťování dostupnost sociálních služeb a sociální práce*. Brno: VÚPSV, v.v.i.

HAVLÍKOVÁ, Jana, 2020. Zdroje znalostí využívané sociálními pracovníky při jejich každodenní práci s klienty. *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work*. 20(5). ISSN 1805-885X.

HAVLÍKOVÁ, Jana, 2018. *Odborný výkon sociální práce ve veřejné správě a v sociálních službách: role vstupního vzdělání a dalšího vzdělávání*. Praha: VÚPSV, v.v.i., Výzkumné centrum Brno. ISBN 978-80-7416-328-9.

HAVRDOVÁ, Zuzana, 1999. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium. ISBN 80-902081-8-5.

HEALY, Karen, 2014. *Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice*. Bloomsbury Academic. ISBN 9781137024244.

HEGAR, Rebecca L, 2013. The Masaryks of Czechoslovakia: Contributions in Sociology, Social Welfare and Politics. *J. Soc. & Soc. Welfare*. [online] 40(2). [cit. 2016-06-30]. ISSN 0191-5096. Dostupné z: <http://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol40/iss2/4>

HEIKKINEN, 2001. cit. dle TAMM, Tiia, 2010. *Professional Identity and Self-concept of Estonian Social Workers*. [online]. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis. [cit. 2021-09-06]. ISBN 978-951-44-8115-4 (pdf). Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.642112>.

HEJNOVÁ, Kateřina, 2020. *Praxe orgánů sociálně právní ochrany dětí při řešení rodičovských sporů*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta filozofická.

HENDL, Jan, 2006. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-123-9.

HENDL, Jan, 2015. *Přehled statistických metod: Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0981-2.

HENDL, Jan, REMR, Jiří, 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-2621-192-1.

HOBBS, Elizabeth, EVANS, Nikki, 2017. Social work perceptions and identity: How social workers perceive public and professional attitudes towards their vocation and discipline. *Aotearoa New Zealand Social Work*. 29(4), s. 19–31. ISBN 9780994130082.

- HOLDEN, Gary, et al., 2017. Self-efficacy regarding social work competencies. *Research on Social Work Practice*. **27**(5), s. 594-606. ISSN: 1049-7315.
- HOLLAND, John L., 1997. *Making vocational choices: a theory of vocational personalities and work environments*. Odessa: Psychological Assessment Resources. ISBN 0-911907-27-0.
- HUBÍKOVÁ, Olga, HAVLÍKOVÁ, Jana, TRBOLA, Robert, MUSIL, Libor, 2021. *Deficity ukotvení české sociální práce*. Praha: VÚPSV, v.v.i., výzkumné centrum v Brně. ISBN 978-80-7416-415-6 (pdf). Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/download/deficity-ukotveni-ceske-socialni-prace/>
- HUGMAN, Richard, 1996. Professionalization in social work: the challenge of diversity. *International Social Work* [online]. **39**(2), s. 131–147. [cit. 2021-08-14]. ISSN 0020-8728. Dostupné z: doi:10.1177/002087289603900203.
- JANEBOVÁ, Radka, 2019. Česká sociální práce prestiž nikdy nezíská. *Listy sociální práce* **7**(17). Tábor: APSS ČR. ISSN 2336-2332.
- JANEBOVÁ, Radka, 2021. Otázka profesionalizace sociální práce: Sen o prestiži by měl být nahrazen závazkem k utlačovaným. *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work*. **21**(2), s. 76–93. ISSN 1805-885X.
- JANÍKOVÁ, Markéta, 2019. Vzdělávání v sociální práci ze sociologické perspektivy. *Sociální práce/Sociálna práca/Czech & Slovak Social Work*. **19**(2), s. 43–52. ISSN 1805-885X.
- JENKINS, Richard, 2008. *Social identity*. London: Routledge. ISBN 9780415706926.
- JORDAN, 2004, LEIGH, 2016. cit. dle HOBBS, Elizabeth, EVANS, Nikki, 2017. Social work perceptions and identity: How social workers perceive public and professional attitudes towards their vocation and discipline. *AOTEAROA NEW ZEALAND SOCIAL WORK*. **29**(4), s. 19–31. ISBN 9780994130082.
- JUNG, Carl Gustav, 1910. The association method. *American Journal of Psychology* (**31**), s. 219–269.
- KABELE, Jiří, 1996. Sociální konstruktivismus/Social Constructivism. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, **32**(3), s. 317–337. ISSN 0038-0288.
- KANIOS, Anna, 2017. The distinguishing features of the professional circumstances of social workers in Poland in the context of difficult situations experienced. *Zhytomyr Ivan Franko state university journal*. Pedagogical sciences, **5**(91), s. 9–13. ISSN 2076-6173.
- KAPPL, Miroslav, 2009. *Konstruktivismus v sociální práci s komunitou*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-767-6.
- KAUFMANN, Daniel, KRAAY, Aart, MASTRUZZI, Massimo, 2010. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues (September 2010). *World Bank Policy Research Working Paper*. No. 5430.
- KELLER, Jan, 1997, s. 163-164 cit. dle BRNULA, Peter, 2011. *Etika v sociálnej práci* (učebné texty/skriptá). Bratislava: IRIS, Vydavateľstvo a tlač, s.r.o. ISBN 978-80-89238-50-7.
- KODYMOVÁ, Pavla. Nekončící příběh. *Listy sociální práce*. **2016**(4). Tábor: APSS ČR. ISSN 2336-2332.
- KUCHAŘ, Pavel, BURIÁNEK, Jiří, 2020. Vnímání bezpečí v sociálně rizikovém regionu. *Česká kriminologie*. 1/2020. ISSN 2464-6210.
- KWords, 2021. *Český národní korpus* [online]. Český národní korpus [cit. 2021-09-06]. Dostupné z: <https://kwords.korpus.cz/>

LAW, Bill, 1999. Career-learning space: New-dots thinking for careers education. [online] *British Journal of Guidance & Counselling*. **27**(1), s. 35–54. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: DOI: 10.1080/03069889908259714.

LAZAR, Petr, 2021. Důsledky neoliberalizace pro sociální práci, *Sociální práce/Sociálna práca/Czech & Slovak Social Work*. [online], **21**(3), [cit. 2021-03-20]. ISSN 1805-885X.

LECROY, Craig Winston, STINSON, Erika L. 2004. The Public Perception of Social Work: It is what we think it is? *Social work*. [online] **49**(2), s. 164–174. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: doi:10.1093/sw/49.2.164

LENT, BROWN a HACKETTOVÁ, 2002. cit. dle LEUNG, S. Alvin, 2008. The big five career theories. In: *International handbook of career guidance*. [online] Springer, Dordrecht. [cit. 2021-02-15]. ISBN 978-1-4020-6230-8. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6230-8_6

LENT, Robert W., 2004. A social cognitive view of career development and counseling. In: BROWN, Steven, D, LENT, Robert W., ed. *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. Hoboken, NJ: Wiley. ISBN 9780471288800.

LEUNG, S. Alvin, 2008. The big five career theories. In: *International handbook of career guidance*. [online] Springer, Dordrecht. [cit. 2021-02-15]. ISBN 978-1-4020-6230-8. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6230-8_6

LEVICKÁ, Jana, 2020 Several relevant specificities in the field of spirituality in social work. *Acta Missiologica*, **14**(1), s. 129–141 [online]. Bratislava: St . John Paul II . Institute of Missiology and Tropical Health at St . Elizabeth University of Health and Social Sciences. [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: <https://www.actamissiologica.com/sub/am-1,2020.pdf>

LEVICKÁ, Jana, LEVICKÁ, Katarína, KOVALČÍKOVÁ, Naděžda, KÁLLAY, Andrej, SLANÁ, Miriam, 2015. *Identita slovenskej sociálnej práce*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis. ISBN 978-80-8082-872-1.

LEYDESDORFF, Loet, 2000. Luhmann, Habermas and the theory of communication. *Systems Research and Behavioral Science: The Official Journal of the International Federation for Systems Research*. **17**(3), s. 273–288. ISSN 1099-1743.

LILJEGREN, Andreas; SAKS, Mike, ed., 2016. *Professions and metaphors: Understanding professions in society*. Routledge. ISBN 9781138944183.

LISHMAN, Joyce, 1998. Personal and professional development. In: ADAMS, Robert, DOMINELLI, Lena, PAYNE, Malcolm, ed. *Social Work: Themes, Issues and Critical Debates*. Houndmills: MacMillan. ISBN 9780230218659.

LONG, Natasha, HODGKIN, Suzanne, GARDNER, Fiona, LEHMANN, Jennifer, 2018. The Social Work Hat as a Metaphor for Social Work Professional Identity. *Advances in Social Work and Welfare Education*. **20**(2)

LORD, BROWN & FREIBERG, 1999. cit. dle TAMM, Tiia, 2010. *Professional Identity and Self-concept of Estonian Social Workers*. [online]. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis. [cit. 2021-09-06]. ISBN 978-951-44-8115-4 (pdf). Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.642112>.

LORENZ, Walter, 2006. *Perspectives on European Social Work: From the birth of the nation state to the impact of globalisation*. Verlag Barbara Budrich. ISBN 978-3866490086.

- LORENZ, Walter, 2011. *Research as an element in social work's ongoing search for identity. Reflecting on social work-discipline and profession*. London: Routledge. ISBN 9780203840894.
- MACKAY, Tanya, ZUFFEREY, Carole, 2015. 'A who doing a what?': Identity, practice and social work education. *Journal of Social Work*. [online] 15(6), s. 644–661. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: doi:10.1177/1468017314549537
- MAJEROVÁ, Věra, KOSTELECKÝ, Tomáš, SÝKORA, Luděk, 2011. *Sociální kapitál a rozvoj regionu. Příklad Kraje Vysočina*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4093.
- MANSFELDOVÁ, Zdenka, KROUPA, Aleš, 1997. Občanská sdružení a profesní komory. In: BROKL, Lubomír, ed. *Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky*. Praha, Sociologické nakladatelství. ISBN-10: 80-85850-48-6.
- MAREŠ, Petr, RABUŠIC, Ladislav, SOUKUP, Petr, 2019. *Statistická analýza sociálněvědních dat (prostřednictvím SPSS)*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-9248-8.
- MAROON, Istifan, 2012. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0180-9.
- MARTINEZ-BRAWLEY, Emilia, 2020. Changing Perspectives and Changing Goals. Constructivism in Social Work Re-Visited, *The British Journal of Social Work*. [online] 50(1), s. 264–281. [cit. 2021-02-13]. ISSN 00453102. Dostupné z: doi:10.1093/bjsw/bcz112.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Encyklopedie sociální práce Matoušek*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2013a. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. 3. aktualizované a doplněné vydání. ISBN 978-80-262-0213-4.
- MATOUŠEK, Oldřich, ed., 2021. *Profesní způsobilost a vzdělávání v sociální práci*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4904-7.
- MATOUŠEK, Oldřich, NAVRÁTIL, Pavel a MATULAYOVÁ, Tatiana, 2019. Ideál profesionalizace v sociální práci. *Fórum sociální práce*. [online] 2019(2), s. 28–39. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta [cit. 2020-04-03]. ISSN 2336-6664. Dostupný z: https://forumsocialniprace.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/10/2019/12/Oldrich_Matousek_%E2%80%93_Pavel_Navratil_%E2%80%93_Tatiana_Matulayova_28-39.pdf
- MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana, 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 9788024633367.
- MATULAYOVÁ, Tatiana, 2001, s. 258 cit. dle BRNULA, Peter, 2011. *Etika v sociálnej práci (učebné texty/skriptá)*. Bratislava: IRIS, Vydavateľstvo a tlač, s.r.o. ISBN 978-80-89238-50-7.
- MATULAYOVÁ, Tatiana, MUSIL, Libor, 2013. *Social Work, Education and Postmodernity. Theory and Studies in Selected Czech, Slovak and Polish Issues*. Liberec: Technical University of Liberec. ISBN 978-80-7494-032-3.
- MAYLEA, Chris, 2021. The end of social work. *The British Journal of Social Work* [online]. 51(2), s. 772–789. [cit. 2022-09-14]. ISSN 0045-3102. Dostupné z: doi:10.1093/bjsw/bcaa203.

MEEUWISSE, SWÄRD, 2009. cit. dle MUSIL, Libor, BAREŠ Pavel a HAVLÍKOVÁ, Jana, ed., 2017. *Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR*. Praha: VÚPSV, v.v.i. ISBN 978-80-7416-240-4.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2003. *Návrh koncepce celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků a výchovy k lidským právům* [online]. Praha: MPSV. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: http://www.epolis.cz/download/pdf/materials_45_1.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2014. *Strategie sociálního začleňování 2014-2020*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2014-2020>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2015. *Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016-2025*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/577769/NSRSS.pdf/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2015a. *Věcný záměr zákona o sociálních pracovnících* [online]. Praha: MPSV. [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACKA63JSTAA>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2015b. *Závěrečná zpráva RIA* [online]. Praha: MPSV. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACKA63JSTAA>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2016. *Instrukce č. 19/2016 Minimální standard rozsahu sociální práce na Úřadu práce České republiky v kontextu zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 2020-02-28] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Instrukce_19-2016.pdf/c782d3b8-c921-eb0d-e696-ac7cc7743244

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2018. *Doporučený postup 1/2018 k realizaci činností sociální práce na pověřených obecních úřadech, obecních úřadech obcí s rozšířenou působností a krajských úřadech*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 2020-02-28] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/DP_1_2018.pdf/bcc5621b-b0de-2103-99b9-8667d30a3546

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2020. *Strategie sociálního začleňování 2021-2030*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2021. *Příručka praxe sociální práce*. Praha: MPSV. ISBN: 978-80-7421-240-6.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2021a. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2020*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/975025/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_sociálních_věcí_2020.pdf/761f7a82-6269-1f80-4dae-ac9fb9c29270

MISHRA, Pratibha J., BANDELA, Anil Prasad, 2015. Social work: A comprehensive helping profession. *International Journal of Arts, Humanities and Management Studies*. 1(2), s. 12–18. ISSN 2395-0692.

MLYNÁŘ, Jakub, 2016. *Identita mezi pamětí a vyprávěním: Sociologická analýza*. Praha. Disertační práce. Univerzita Karlova, Filosofická fakulta.

MUSIL, Libor, 2013. *Identita profese*. In: MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Encyklopedie sociální práce Matoušek*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

- MUSIL, Libor, 2020. Interpretace očekávání těch druhých sociálními pracovníky. *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work*. **20**(6), s.5–22. ISSN 1805-885X.
- MUSIL, Libor, BAREŠ Pavel a HAVLÍKOVÁ, Jana, ed., 2017. *Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR*. Praha: VÚPSV, v.v.i. ISBN 978-80-7416-240-4.
- Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě
- Nařízení vlády č. 302/2014 Sb., o katalogu správních činností
- Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě
- Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě
- NAVRÁTIL, Pavel, 1998. Sociální práce jako sociální konstrukce. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, **34**(1), s. 37–50. ISSN 0038-0288.
- NAVRÁTIL, Pavel, 2013. *Sociální konstruktivismus*. In: MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Encyklopedie sociální práce Matoušek*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
- NAVRÁTIL, Pavel, 2019. Epistemic discourses of ‘explanation’ and ‘understanding’ in assessment models. In: *The Routledge Handbook of Social Work Theory*. London: Routledge. ISBN 9780367783846.
- NAVRÁTILOVÁ, Jitka a NAVRÁTIL, Pavel, 2016. Educational Discourses in Social Work. *Sociální pedagogika / Social Education* [online]. **4**(1), s. 38–56 [cit. 2022-09-03]. ISSN 18058825. Dostupné z: DOI: 10.7441/soced.2016.04.01.03.
- NEČASOVÁ, Mirka, 2001. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2673-1.
- NEČASOVÁ, Mirka, 2020. Přístupy sociálních pracovníků ke strategickým dilematům ve světle Globální definice sociální práce. *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work*. **20**(5), s. 41–56. ISSN 1805-885X.
- NMS Market Research, 2021. *Technická zpráva ADAKIN FF UK*. Praha: NMS Market Research.
- NOORDEGRAAF, Mirko, 2007. From “Pure” to “Hybrid” Professionalism. *Administration & Society* [online]. **39**(6), s. 761–785. [cit. 2021-07-14]. ISSN 0095-3997. Dostupné z: doi:10.1177/0095399707304434.
- NOVOTNÁ, Hedvika, ŠPAČEK, Ondřej, JANTULOVÁ ŠŤOVÍČKOVÁ, Magdaléna, 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7571-025-3.
- OKAFOR, Afomachukwu, WALLA, Peter, 2021. Role of the social worker in the outbreak of pandemics (A case of COVID-19). *Cogent Psychology* [online]. **8**(1). [cit. 2022-09-03]. ISSN 2331-1908. Dostupné z: doi:10.1080/23311908.2021.1939537.
- OPATRŇÝ, Michal, 2017. Resilience sociální práce a její autonomní etika: role etiky sociální práce ve vztahu k sociální politice a novým sociálním problémům. In *Sborník příspěvků z konference. Proměny a příležitosti sociální práce v ČR*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.
- OSMANAGA, Fatbardha. Public Perception about Social Work Profession. *European Journal of Sustainable Development* [online]. **8**(2) [cit. 2021-07-14]. ISSN 2239-6101. Dostupné z: doi:10.14207/ejsd.2019.v8n2p177.

- PAJMOVÁ, Martina, ELICHOVÁ, Markéta. 2014. Role osobnosti a edukace pro kompetence sociálních pracovníků. *Sociální Práce/Sociálna Práca/ Czech & Slovak Social Work*. **14**(4), s. 101–109. ISSN 1805-885X.
- PARTON, Nigel, O'BYRNE, Patrick, 2000. *Constructive social work. Towards a new practice*. ISBN 978-0312233099.
- PAULÍK, Karel, ed., 2005. *Uplatnění věd o člověku v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta. ISBN 80-7042-690-X.
- PAYNE, Malcolm, 2006. *What is professional social work?* Bristol: Policy press. ISBN 978-1-86134-704-6.
- PAYNE, Malcolm, 2016. *Modern social work theory*. New York: Oxford University Press. 4th edition. ISBN 978-0-23-024960-8.
- PAYNE, Malcolm, 2021. *Modern social work theory*. London: Macmillan International Higher Education. 5th edition. ISBN 9781352011098.
- PELIKÁN, Jiří, 1998. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-569-8.
- PETRUSEK, Milan, 2018. Prestiž. In: Nešpor, Zdeněk R., ed. *Sociologická encyklopedie*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 2021-09-26]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Prestiž>
- PILLNY, Matthias, KRKOVIC, Katarina, LINCOLN, Tania M., 2018. Development of the Demotivating Beliefs Inventory and Test of the Cognitive Triad of Amotivation. *Cognitive Therapy and Research* [online]. **42**(6), s. 867–877. [cit. 2021-07-12]. ISSN 0147-5916. Dostupné z: doi:10.1007/s10608-018-9940-7.
- PRASAD, Kriti, MCLOUGHLIN, Colleen, STILLMAN, Martin, et al. Prevalence and correlates of stress and burnout among U.S. healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A national cross-sectional survey study. *EClinicalMedicine* [online]. **35**. [cit. 2021-07-14]. ISSN 25895370. Dostupné z: doi:10.1016/j.eclinm.2021.100879.
- RUOHOTIE, 1995, 2000, 2004. cit. dle TAMM, Tiia, 2010. *Professional Identity and Self-concept of Estonian Social Workers*. [online]. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis. [cit. 2021-09-06]. ISBN 978-951-44-8115-4 (pdf). Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.642112>.
- SENREICH, Evan; STRAUSSNER, Shulamith Lala Ashenberg, STEEN, Jeffrey T., 2020. Adverse childhood experiences among licensed social workers. *Families in society*. [online] **102.2**, s. 182–193. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: doi: 10.1177/1044389420929618.
- SHAW, Ian F., 2021. Social work and sociology/sociology and social work: Peering back and forth. *Qualitative Social Work* [online]. **20**(5), s. 1184–1203. [cit. 2022-06-14]. ISSN 1473-3250. Dostupné z: doi:10.1177/1473325020973300.
- SCHAVEL, Milan; PALUN, M., VALACH, M., 2018. Reflection of Social Workers to Adopt the Act on Social Work and the Establishment of a Professional Chamber. *Clinical Social Work*. **87**. ISSN: 0091-1674.
- SMÉKAL, Vladimír, 2002. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-85947-80-3.

SocioFactor, 2016. *Mezinárodní srovnání výkonu sociální práce ve výčtu činností vykonávaných sociálními pracovníky, průřezově všemi oblastmi jejich výkonu a s tím související oblast specializací výkonu sociální práce.* (neveřejná výzkumná zpráva)

SPIN-ANDERSEN, 1990. cit. dle MUSIL, Libor, BAREŠ Pavel a HAVLÍKOVÁ, Jana, ed., 2017. *Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR.* Praha: VÚPSV, v.v.i. ISBN 978-80-7416-240-4.

Společnost sociálních pracovníků ČR, 2017. [online]. SSP. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/historie>

Společnost sociálních pracovníků, 2017. *Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR.* [online]. Praha: SSP. [cit. 2017-06-28]. Dostupný z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/eticky_kodex_sspr.pdf

STANIFORTH, Barbara, DELLOW, Slade C, SCHEFFER, Catherine, 2022. What creates the public's impression of social work and how can we improve it? *Qualitative Social Work* [online]. 2022, **21**(2), s. 242–259. [cit. 2022-09-03]. ISSN 1473-3250. Dostupné z: doi:10.1177/1473325021992104.

SUDA, Zdeněk 2018. Profese. In: Nešpor, Zdeněk R., ed. *Sociologická encyklopedie.* [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 2021-09-06]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Profese>

SUPER, 1957, 1990. cit. dle TAMM, Tiia, 2010. *Professional Identity and Self-concept of Estonian Social Workers.* [online]. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis. [cit. 2021-09-06]. ISBN 978-951-44-8115-4 (pdf). Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.642112>.

SUPER, Donald E., 1960. The Critical Ninth Grade: Vocational Choice or Vocational Exploration. *Personnel & Guidance Journal.* [online]. 39(2), s. 106–109. [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/j.2164-4918.1960.tb01854.x>.

ŠÁMALOVÁ, Kateřina a TOMEŠ, Igor, ed., 2018. *Řízení sociálních procesů v České republice.* Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4180-5.

ŠÁMALOVÁ, Kateřina a VOJTÍŠEK, Petr, ed., 2021. *Sociální správa: organizace a řízení sociálních systémů.* Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2195-3.

ŠÁMALOVÁ, Kateřina, 2010. Profesní identita budoucích sociálních pracovníků jako tekutý písek v rukách vzdělavatelů. *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work.* [online] **19**(2). [cit. 2021-08-05] ISSN 1805-885X.

ŠEFL, Vladimír, 2010. Právní a ekonomické aspekty povinného členství v profesních komorách. In: *Dny práva – 2010 – Days od Law.* [online] Brno: Masaryk university. [cit. 2016-09-21]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/03_ekonomicke_aspekty/Sefl_Vladimir_\(4212\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/03_ekonomicke_aspekty/Sefl_Vladimir_(4212).pdf)

ŠRAJER, Jindřich, 2006. Lidská důstojnost a sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca/Czech & Slovak Social Work.* **06**(2). ISSN 1805-885X.

ŠUBRT, Jiří a BALON, Jan, 2010. *Soudobá sociologická teorie.* Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2457-7.

TAJANOVSKÁ, Andrea, 2021. Způsobila koronavirová pandemie mimořádné podmínky pro sociální práci? V sociálních službách určitě ano! In: TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana, ed., 2021. *Sešit*

sociální práce: Sociální práce v mimořádných podmínkách. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-247-5.

TAMM, Tiia, 2010. *Professional Identity and Self-concept of Estonian Social Workers*. [online]. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis. [cit. 2021-09-06]. ISBN 978-951-44-8115-4 (pdf). Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.642112>.

TARTAKOVSKY, Eugene, WALSH, Sophie D, 2018. Value preferences of social workers. *Social work*. [online] **63**(2), s. 115–124. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: doi: 10.1093/sw/swy007.

TOMEŠ, Igor, 1979. Sociální práce se společensky nepřizpůsobenými pracovníky v hutnictví železa. (Díl VIII.). *Zdravotní a sociální služby v Hutnictví železa*. Praha: Technickoekonomický výzkumný ústav hutního průmyslu.

TOMEŠ, Igor, 2011. Sociální práce dnes a zítra. In *Politiky a paradigmata sociální práce: Co jsme zdědili a co s tím uděláme?* [online]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. [cit. 2017-07-14]. Dostupné z: <http://www.sockonference.fhs.utb.cz/sbornik.pdf>

TOMEŠ, Igor, 2015. Proměny obsahu sociální práce a náročnosti profese sociálních pracovníků. *Fórum sociální práce* [online]. **2015**(2), s. 53–65. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. [cit. 2019-04-06]. ISSN 2336-6664. Dostupný z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/96946/1420250_igor_tomes_53-65.pdf?sequence=1&isAllowed=y

TOMEŠ, Igor, 2015a. Regulace profesních rolí SP. *Listy sociální práce*. **2015**(3). Tábor: APSS ČR. ISSN 2336-2332.

TOMEŠ, Igor, 2017. Je sociální práce profesí, nebo zaměstnáním? *Listy sociální práce*. **2017**(5). Tábor: APSS ČR. ISSN 2336-2332.

TOMEŠ, Igor, 2018. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5.

TOMEŠ, Igor, a kol., 1997. *Sešity pro sociální politiku: vzdělávací standardy v sociální práci*. Praha: Socioklub. ISBN 80-902260-3-5.

TOMEŠ, Igor, KÁLALOVÁ, L., 1978. Sociální práce v hutním podniku. (Díl V.). *Zdravotní a sociální služby v Hutnictví železa*. Praha: Technickoekonomický výzkumný ústav hutního průmyslu.

TREGURTHA, Melanie, et al., 2017 Transition to professional social work practice: The first three years. *Advances in Social Work and Welfare Education*. **19**(2), s. 139–154.

TRIMIKLINIOTIS, Nicos, 2020. Public sociology, social justice and struggles in the era of austerity-and-crises. *International Social Work* [online]. **63**(1), s. 5–17. [cit. 2021-07-14]. ISSN 0020-8728. Dostupné z: doi:10.1177/0020872818782324.

TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana, 2013. *Kompetence*. In: MATOUŠEK, Oldřich, 2013. Encyklopedie sociální práce Matoušek. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana, ed., 2021. *Sešit sociální práce: Sociální práce v mimořádných podmínkách*. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-247-5.

VAJDOVÁ, Zdenka, ed., 2011. *Sociální kapitál a dopady ekonomické krize v regionech. Kraj Vysočina a Ústecký kraj*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. ISBN 978-80-7330-215-3.

- VILKA, Lolita, BAHÁ, Irina, BERKIS U. a VILKA, L., 2018. Prestige of social work as profession: Social worker's perspective. *SHS Web of Conferences* [online]. **51**. [cit. 2021-07-12]. ISSN 2261-2424. Dostupné z: doi:10.1051/shsconf/20185103006.
- VÍŠEK, Petr, PRŮŠA, Ladislav, 2012. *Optimalizace sociálních služeb*. Praha: Národní centrum sociálních studií. ISBN 978-80-7416-099-8.
- VRÁŽELOVÁ, Lenka, 2021. Covid-19 – riziko nebo příležitost pro sociální práci? In: TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana, ed., 2021. *Sešit sociální práce: Sociální práce v mimořádných podmínkách*. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-247-5.
- WEBER, 1998. cit. dle PAULÍK, Karel, ed., 2005. *Uplatnění věd o člověku v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta. ISBN 80-7042-690-X.
- WEBER, Max, 1998. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: Oikoymenh. ISBN 9788086005485.
- WEGENER, Bernd, 2003. Concepts and Measurement of Prestige. *Annual Review of Sociology*. [online] **18**(1), s. 253–280. [cit. 2022-09-01]. ISSN 1545-2115. Dostupné z: doi:10.1146/annurev.so.18.080192.001345
- WEISS-GAL, Idit a WELBOURNE, Penelope, 2008. The professionalisation of social work: a cross-national exploration [online]. *International Journal of Social Welfare*. 17, 281–290. [cit. 2018-03-12]. ISSN 1369-6866. Dostupné z: DOI: 10.1111/j.1468-2397.2008.00574.x
- WILES, Fran, 2013. ‘Not easily put into a box’: constructing professional identity. *Social Work Education*. [online]. **32**(7), s. 854–866. [cit. 2021-11-11]. ISSN. 1470-1227. Dostupné z: doi:10.1080/02615479.2012.705273
- ZAJACOVÁ, Melanie, 2017. Profesionalizace sociální práce se seniory. In: TOMEŠ Igor, ŠÁMALOVÁ, Kateřina, a kol. *Sociální souvislosti aktivního stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3612-2.
- ZAJACOVÁ, Melanie, 2018. Využití potenciálu sociálních pracovníků, resp. sociálních služeb In: TOMEŠ, Igor, ŠÁMALOVÁ, Kateřina, a kol. *Řízení sociálních procesů v České republice*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4180-5.
- ZAJACOVÁ, Melanie, 2019. Profesionální vzdělání sociálních pracovníků jako jeden z atributů profese – jaký je současný stav v České republice? In: KVĚTENSKÁ, Daniela, ed. *Nové směry, trendy a inovace v sociální práci: sborník vědeckých textů z mezinárodní vědecké konference XV. Hradecké dny sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-745-9.
- ZAJACOVÁ, Melanie, 2019a. Socionomie – nový pojem v sociální práci. *Fórum sociální práce* [online]. **2019**(1), s. 61–64. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. [cit. 2020-04-03]. ISSN 2336-6664. Dostupný z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/108829/Melanie_Zajacova_61-64.pdf?sequence=1
- ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Reflexe výzev profesionalizace sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca/Czech & Slovak Social Work* [online]. ASVSP. [cit. 2022-07-20]. ISSN 1805-885X.
- ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Význam a role sociální práce v systémech sociální správy. In: ŠÁMALOVÁ, Kateřina, VOJTÍŠEK, Petr a kol. *Sociální správa*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2195-3.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních.

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Publikační, akademická a pedagogická činnost

a. Publikační činnost

Kapitola v monografii

ZAJACOVÁ, Melanie, KOLÁČKOVÁ, Jana, LÍMOVÁ, Michaela, STROMSKÝ, Martin, 2022. Řízení vlastního profesního rozvoje. In: MATOUŠEK, Oldřich, a kol. *Strategie a postupy v sociální práci*. Praha: Portál. Zatím nepublikováno.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Význam a role sociální práce. In: ŠÁMALOVÁ, Kateřina, VOJTÍŠEK, Petr, a kol. *Sociální správa*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2195-3.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2018. Využití potenciálu sociálních pracovníků, resp. sociálních služeb. In: TOMEŠ Igor, ŠÁMALOVÁ, Kateřina a kol. *Řízení sociálních procesů v České republice*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4180-5.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2017. Profesionalizace sociální práce se seniory. In: TOMEŠ Igor, ŠÁMALOVÁ Kateřina, a kol. *Sociální souvislosti aktivního stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3612-2.

Články v časopisech

ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Reflexe výzev profesionalizace sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca/ Czech & Slovak Social Work* online publicistická část. ISSN 1805-885X.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Recenze: TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana, HAVIGEROVÁ, Jana, HAVIGER, Jiří. *Analýza dopadů pandemické zkušenosti na sociální pracovníky ve veřejné správě*.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Recenze: HAVLÍKOVÁ, Jana, HUBÍKOVÁ, Olga, TRBOLA, Robert, MUSIL, Libor. *Kvalita výkonu sociální práce očima sociálních pracovníků*.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Sociální práce ve veřejné správě je náročná a kreativní profese. *Veřejná správa*. 2021(9) Praha: Ministerstvo vnitra. ISSN 1213-6581.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2021. Jak se slavil letošní světový den sociální práce? (rozhovor) *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work*. online publicistická část. ISSN 1805-885X.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2020. Jak se daří sociálním pracovníkům v terénu? *Sociální Práce/Sociálna Práca/Czech & Slovak Social Work*. online publicistická část. ISSN 1805-885X.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2019. Socionomie – nový pojem v sociální práci. *Fórum sociální práce: Social Work Forum*. 2019(1), s. 61–64. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. ISSN 2336-6664. Dostupné z: https://forumsocialniprace.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/10/2019/06/Melanie_Zajacova_61-64.pdf

ZAJACOVÁ, Melanie, 2019. Editorial. *Listy sociální práce*. 7(18), s. 4. Tábor: APSS. ISSN 2336-2332.

ZAJACOVÁ Melanie, 2019. Malcolm Payne: Humanistická sociální práce. *Listy sociální práce*. 7(18), s. 24. Tábor: APSS. ISSN 2336-2332.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2019. Možnosti využití Analýzy společenské návratnosti investice (SROI analýza) v sociální práci. *Sociální novinky.cz (online)*. únor, nečíslováno. ISSN 2464-

6792. Dostupné z: <http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/561-moznosti-vyuziti-analyzy-spolecenske-navratnosti-investice-sroi-analyza-v-socialni-praci>

ZAJACOVÁ, Melanie, 2018. Eliška Černá: Z ulice do bytu: Sociální práce v procesu reintegrace do bydlení (recenze). *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. **56**(1), s. 112–114. ISSN 0038-0288.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2014. Sociální pracovník v současné společnosti. *Sociální práce/Sociálna práca/Czech & Slovak Social Work*. online publicistická část. ISSN 1805-885X.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2014. Ohlédnutí za počátky sociálního zabezpečení. *Fórum sociální práce*. **2014**(1). Praha: FF UK. ISBN 978-80-246-3612-2.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2012. Pracovní podmínky pro ženy s mateřskými povinnostmi. *Fórum sociální práce*. **2012**(1). Praha: FF UK. ISBN 978-80-246-3612-2.

Příspěvky v konferenčních sbornících

ZAJACOVÁ, Melanie, 2019. Profesionální vzdělání sociálních pracovníků jako jeden z atributů profese – jaký je současný stav v České republice. In: KVĚTENSKÁ, Daniela (ed.) *Nové směry, trendy a inovace v sociální práci: Sborník příspěvků z mezinárodní konference XV. Hradecké dny sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-745-9.

ZAJACOVÁ, Melanie, 2016. Legislativní ukotvení sociální práce v právním systému ČR. In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference XII. Hradecké dny sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-647-6.

Prezentace/postery na konferencích (nepublikované ve sbornících)

ZAJACOVÁ, Melanie, 2020. Potenciál profese sociální práce v řízení procesů. Prezentace zpracovaná v prezí pro mezinárodní konferenci *Advancing Practice for Health and Social Care Management Across Europe* (Cancelled for COVID 19).

ZAJACOVÁ, Melanie, 2020. Zkušenosti sociálních pracovníků z jarní vlny pandemie Covid-19. Konference *Tady a Ted' V*. pořádaná Vyšší odbornou školou sociálně právní, Jahodovka.

b. Uspořádání konference

Hradecké dny sociální práce 2022 (člen vědeckého výboru)

Hradecké dny sociální práce 2021 (člen organizačního výboru)

Konference Podzimní škola sociální práce II. 2021 (člen organizačního výboru)

Konference Podzimní škola sociální práce I. 2021 (člen organizačního výboru)

Konference ke Světovému dni sociální práce 2021 (člen organizačního výboru)

Dobrá praxe v sociální práci – inspirace a příležitosti 2015 (člen organizačního výboru)

Oslava výročí 80 let případové sociální práce 2015 (člen organizačního výboru)

Jarní škola sociální práce 2015 (člen organizačního výboru)

Seminář 5 pohledů na lidskou důstojnost 2015 (člen organizačního výboru)

Seminář v Poslanecké sněmovně – profesní komora sociálních pracovníků 2015 (člen organizačního výboru)

Podzimní škola sociální práce 2014 (člen organizačního výboru)

c. Ostatní

Jsme sociální pracovníci. *Katedra sociální práce FF UK*. 2021. YouTube. (televizní vystoupení)

Parkinsonici a sociální zázemí. *Sama doma*. 2020. (televizní vystoupení)

Péče o druhé a péče o sebe – role sociálních pracovníků (5. díl). *Série videí Jak na Covid-19 v sociálních službách*. 2020. YouTube. (televizní vystoupení)

d. Členství v profesních společnostech a redakčních radách

Redakční rada časopisu *Listy sociální práce*.

e. Pedagogická činnost

Oponování závěrečných prací.